

POP, KEEP IT SIMPLE AND SMART

Een onderzoek naar het POP in het MBO, bij de opleiding Medewerker Maatschappelijk Zorg

Naam	A.E. (Emmy) Markus
Studentnummer	S1028215
Groep	BDCD 2009
E-mail	emmymarkus@live.nl / S1028215@student.windesheim.nl
Module	9 SO PRAKT
Begeleider	Drs. E.J.van Wetter
Studiecoach	D.A.M. Kolbe-Westerhof
Inleverdatum	19 juni 2011

Voorwoord

De vernieuwingen in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) volgen elkaar in snel tempo op. Sinds de invoering van het competentiegerichte onderwijs (CGO) is er meer aandacht gekomen voor de persoonlijke ontwikkeling van de individuele student en met name ten aanzien van kennis en vaardigheden. In dit praktijkonderzoek voor de opleiding Master SEN opleiding wil ik u meenemen in de wereld van het persoonlijk ontwikkel plan (POP) en trachten aan te tonen dat het POP geen papieren tijger is, maar een nuttig instrument kan zijn in de sturing van de individuele loopbaan van een volwassen student.

Ik bedank Hetty die als geduldige critical friend, in lange telefoongesprekken meedacht over inhoud en vorm. Dank ook aan Ellen van Wetter die als begeleidster snelle en puntige feedback gaf.

Emmy Markus
Doetinchem
19 juni 2011

Inhoud

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	4
Hoofdstuk 1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding van het onderzoek	5
1.2 Centrale vraagstelling	6
1.3 Onderzoeksvragen en deelvragen	6
1.4 Opbouw van het verslag	6
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader	7
2. 1. Definiëring van het begrip POP	7
2.2. Veranderingen in de maatschappij.....	8
2.3. Het Pop vanuit HRM en het MBO	10
2.4. Kritisch geluiden	12
2.5. Voorwaarden voor POP in het onderwijs.....	12
Hoofdstuk 3. Opzet en verantwoording van het praktijkonderzoek.....	14
3.1 Doel van het onderzoek.....	14
3.2 Onderzoek	14
3.3 Verkrijgen van gegevens.....	14
Hoofdstuk 4. Resultaten	16
4.1 Kennis, vaardigheden en attitude die nodig zijn voor het werken met het POP	16
4.2 Begeleiden van leerdoelen en het POP	22
4.3 Randvoorwaarden	26
4.4 Diversen	26
4.5 Samenvatting.....	28
Hoofdstuk 5. Conclusies en aanbevelingen.....	30
5.1 Conclusies	30
5.2 Aanbevelingen	32
5. 3 Discussie en verder onderzoek	33
5.4 Kennisdeling	33
Literatuurlijst	34
Bijlage 1 Afkortingen	35
Bijlage 2 Enquête studenten	36

Samenvatting

Met de invoering van het competentiegerichte onderwijs is er een toenemende belangstelling voor de individuele ontwikkeling van de student. Het praktijkonderzoek, wat bestaat uit een literatuurstudie en een onderzoek bij volwassen studenten en studieloopbaanbegeleiders (SLB-ers) van de opleiding Medewerker Maatschappelijke Zorg (MMZ) voor volwassenen, toont aan dat het POP een nuttig instrument kan zijn om die ontwikkeling te monitoren en te stimuleren. Het POP wordt omschreven als een plan dat richting en houvast geeft (Van Leest en Buchel, 2004) met als doel om te leren reflecteren op sterke- en ontwikkelpunten (Kuijpers, 2008).

Het succesvol invoeren van het POP vraagt een aantal aandachtspunten zoals, een helder communicatieplan dat alle betrokkenen informeert over rollen, taken, verantwoordelijkheden en werkwijzen, als ook enthousiaste en deskundige begeleiders en voldoende tijd. Het top-down opleggen dient vermeden te worden om weerstand te voorkomen (Habracken, Buchel en Hafkamp, 2004).

De betrokkenen bij het POP zijn de student, de studieloopbaanbegeleider, de vakdocent en ook de werkbegeleider van de praktijk. Conform de uitgangspunten van het CGO is een intensieve begeleiding van eerste-jaars studenten essentieel en kan met een afnemende sturing in een contextrijke omgeving de student zijn individuele leerweg vinden.

Hoofdstuk 1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op de aanleiding van het onderzoek (1.1) en de centrale vraagstelling en doelstelling van het onderzoek (1.2). Vervolgens worden de onderzoeksvragen en deelvragen beschreven (1.3) en tot slot een overzicht van de opbouw van dit verslag (1.4).

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Mijn onderzoek heeft plaatsgevonden op het Graafschap College, bij de middelbare beroepsopleiding MMZ voor volwassen studenten. De studenten gaan één dag per week naar school en lopen de overige dagen stage of werken in de praktijk. Studenten die de beroepsopleidende leerweg volgen lopen stage, de studenten die de beroepsbegeleidende leerweg volgen zijn in dienst van een werkgever en hebben andere rechten en plichten dan een stagiaire. Bij beiden wordt gesproken van beroepspraktijkvorming (BPV). Deze praktijk is de gehandicaptenzorg, de ouderenzorg of het werken met specifieke doelgroepen zoals cliënten met psychiatrische problematiek.

Het leren vindt voor een groot deel plaats in de praktijk. De werkbegeleider begeleidt en beoordeelt de student regelmatig. De studenten komen, als beginnend beroepsbeoefenaar, in concrete beroepssituaties. Zij willen begeleiden, verzorgen en allerlei activiteiten ondernemen met de doelgroep. Ze zijn lerend in hun vak en er ontstaan regelmatig problemen c.q. leermomenten, groot en klein en de behoefte en soms ook de noodzaak om er over te praten en ermee aan het werk te gaan. De groepen zijn volgens het jaarklassensysteem gevormd en heterogeen in diverse aspecten zoals het aantal studenten, mannen en vrouwen, leeftijd die varieert van 18 tot eind 50, in niveau 3 en 4, achtergrond, vooropleiding, arbeidsverleden en privésituatie. Een flink aantal studenten heeft een gecompliceerde achtergrond met bijvoorbeeld een moeizame schoolcarrière, een roerig arbeidsverleden (ontslag, re-integratietraject) of problemen in het privéleven.

Kenmerkend voor deze volwassen studenten is de grote motivatie om de opleiding te doen. Menigeen werkt al langere tijd in de praktijk van de zorg en heeft nu de wens om die ervaring aan te vullen met specifieke vakkennis en om een diploma te behalen. Er zijn ook studenten die omscholen en met behoud van uitkering mogen studeren. Studenten zijn vaak erg doelgericht en stellen hoge eisen aan kwaliteit van onderwijs en begeleiding. Zij ervaren een grote belasting door de combinatie van werken en studeren met een gezinsleven.

De studenten worden op school begeleid door een SLB-er en in de beroepspraktijk door een werkbegeleider. Er wordt gewerkt met examenmateriaal van het Consortium, een samenwerkingsverband van circa 20 ROC's. In dit materiaal wordt het persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) genoemd, maar niet nader uitgewerkt. Het is aan het opleidingsteam om daar vorm aan te geven. In de dagelijkse onderwijspraktijk doet mijn team daar nog nauwelijks iets mee. Natuurlijk worden de studenten wel begeleid en werken ze aan leerdoelen. Studenten formuleren regelmatig een of meerdere leerdoelen, passend bij de leereenheid/proeve/beroepsprestatie en werken daar in zekere mate aan in hun beroepspraktijk. Voor veel studenten is het maken van leerdoelen en er methodisch aan werken echter geen prioriteit.

Het brondocument voor Burgerschap, Leren & Loopbaan (waarover in hoofdstuk 2 meer) beschrijft de volgende kerntaken: de student benoemt zijn eigen ontwikkeling en gebruikt middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken en stuurt de eigen loopbaan (Brondocument, burgerschap, leren & loopbaan, 2009, p. 6). De student moet aan het einde van zijn opleiding ontwikkeling in leren en loopbaansturing aantonen, het POP zou hier een geschikt instrument voor kunnen zijn.

1.2 Centrale vraagstelling

Welke kennis, welke vaardigheden, welke attitude en welke begeleiding heeft een volwassen student in het MBO nodig om het POP als leerinstrument in te zetten?

1.3 Onderzoeksvragen en deelvragen

Onderzoeksvraag 1: Wat houdt een POP in, volgens de literatuur en betrokkenen (SLB-ers en studenten).

Deelvragen:

- Wat is een POP?
- Wat is doel van een POP?
- Wat is het nut van een POP?
- Hoe ziet een POP eruit?

Onderzoeksvraag 2: Wat hebben studenten en begeleiders aan kennis en aan vaardigheden nodig en welke attitude is een voorwaarde voor het werken met een POP?

Deelvragen:

- Welke kennis, vaardigheden en attitude zijn nodig (student)?
- Welke kennis, vaardigheden en attitude zijn nodig (SLB-er)?
- Hoe begeleid je een student met een POP (SLB-er)?
- Wat zijn de (rand)voorwaarden voor het werken met een POP?

1.4 Opbouw van het verslag

In hoofdstuk 2, het theoretisch kader wordt de achtergrond beschreven van de ontwikkelingen die leiden tot het gebruik van het POP in het MBO. In hoofdstuk 3 wordt de opzet, de verantwoording en de wijze van onderzoek beschreven. De resultaten van het onderzoek worden beschreven in hoofdstuk 4, gevolgd door de conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 2. Theoretisch kader

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de achtergrond beschreven van de ontwikkelingen die leiden tot het gebruik van het POP. Vanuit het Human Resource Management (HRM) en de onderzoeken uitgevoerd in het onderwijs zijn een aantal succesfactoren te benoemen bij de implementatie van het POP in het MBO. Dit zijn:

- o heldere doelstellingen voor het maken van een POP,
- o positieve betrokkenheid van student, SLB-er en werkbegeleider,
- o duidelijke richtlijnen voor het gebruik,
- o duidelijke richtlijnen voor de begeleiding,
- o deskundige begeleiders met voldoende tijd,
- o het POP is ontwikkelingsgericht, gericht op zelfsturing en integratief in het curriculum,
- o er is een duidelijke relatie tussen loopbaan en leerervaringen in de praktijk.

Opmerking [h1]: Vanwaar deze informatie op deze plaats? Het had net zo goed geplaatst kunnen worden in het TK zelf.

In paragraaf 2.1 wordt het begrip POP nader uitgewerkt. In paragraaf 2.2. worden de ontwikkelingen beschreven in de Nederlandse maatschappij die leiden tot veranderingen in het denken over leren en onderwijs. In paragraaf 2.3 wordt kennis ten aanzien van het POP vanuit het HRM en mogelijke toepassing ervan in het MBO beschreven. In paragraaf 2.4 worden enkele kritische geluiden besproken en in paragraaf 2.5 wordt ingegaan op de voorwaarden ten aanzien van het POP in het MBO.

2. 1. Definiëring van het begrip POP

Het begrip POP wordt in de literatuur op veel verschillende wijzen omschreven. Om de plaats van het POP in dit onderzoek te kunnen bepalen wordt dit begrip in deze paragraaf gedefinieerd en zullen een aantal aspecten van het POP achtereenvolgens aan bod komen. Zo zal worden stilgestaan bij het doel en nut van een POP en zullen de vormgeving en de plaats van het POP kort worden omschreven.

2.1.1. Wat is een POP?

“Een POP is de beschrijving van een bewustwordingsproces van je eigen ontwikkeling(....) Als je de ontwikkeling wilt realiseren geeft het plan je richting en houvast “ (Van Leest en Buchel, 2004, p. 13).

In een POP beschrijft een student, vaak naar aanleiding van een concrete situatie zijn leerdoelen en de te verwerven kennis, bekwaamheden en attitude. De wijze waarop hij deze onderdelen gaat bereiken en het tempo waarin hij dat doet. De POP leerdoelen zijn gekoppeld aan de competenties van het beroepsprofiel. Een POP is een dynamisch cyclisch document, gedurende de opleiding worden leerdoelen zichtbaar en na enige tijd zijn deze doelen min of meer behaald en verdwijnen ze naar de achtergrond waarna nieuwe leerdoelen zichtbaar worden. De student maakt een proces van voortschrijdend inzicht door. Er kunnen leerdoelen voor een korte- en lange termijn opgenomen worden.

2.1.2. Wat is het doel van een POP?

“Het doel van het pop is dat de student leert reflecteren op zijn eigen sterke en minder sterke punten, en zijn eigen leerproces stuurt door het opstellen van persoonlijke leerdoelen” (Kuijpers en Meijers, 2008, p. 174).

Het portfolio en POP zijn instrumenten voor de integrale loopbaanbegeleiding. Een POP maakt inzichtelijk wat een student wil leren en beschrijft de wijze waarop een student dat wil doen. Er is een logische samenhang van de ontwikkelbehoefte, leerdoelen en activiteiten met het competentieprofiel, de mogelijkheden bij de BPV en de opvattingen van de student en de SLB-er. Er is ook aandacht voor de randvoorwaarden om tot leren te komen. Het begrip portfolio wordt verder besproken in paragraaf 2.5.

2.1.3. Wat is het nut van een POP?

Het POP is: *“ een document waarmee het mogelijk is je eigen ontwikkeling met behulp van een analyse en een plan van aanpak te sturen, zo nodig bij te stellen en vast te leggen”* (Arets, Heijnen en Ortmans, 2004, p. 4). Van Leest (2004) zegt dat het POP inzichten, informatie en mogelijkheden biedt om je loopbaan vooraf vorm te geven. Daarnaast kan men opmerken dat een POP een instrument is voor het leveren van maatwerk omdat het expliciet ruimte biedt voor individuele accenten in het bestaande curriculum en tegemoet komt aan individuele verschillen van studenten.

2.1.4. Hoe ziet een POP eruit?

Er zijn diverse formats beschreven in de literatuur. Belangrijk uitgangspunt is dat een POP een hulpmiddel moet zijn om het leerproces inzichtelijk te maken en richting te geven en geen ingewikkeld instrument. Het is aan de student om zijn POP zodanig te maken dat het voor hem een effectief instrument is om het leerproces inzichtelijk maken.

2.1.5. Plaats van het POP

Met de invoering van het competentiegericht onderwijs in het MBO bepalen een drietal documenten de inhoud van opleidingen. Dit zijn het kwalificatiedossier voor de beroepspecifieke eisen (KD), het Brondocument voor Burgerschap, Leren & Loopbaan (LLB) en het document voor moderne vreemde talen en taal & rekenen voor de generieke beroepseisen. Deze drie geven samen aan wat verwacht wordt van een student die een MBO diploma behaalt. De student werkt gedurende zijn opleiding op school en in de BPV aan de competenties, genoemd in deze documenten. Dit competentieprofiel is het uitgangspunt voor het POP. In deze documentatie is niet de plaats noch de vorm van een POP vastgelegd. Het brondocument voor Burgerschap, Leren & Loopbaan beschrijft de volgende kerntaken: de student benoemt zijn eigen ontwikkeling en gebruikt middelen en wegen om daarbij passende leerdoelen te bereiken en stuurt de eigen loopbaan (Brondocument, burgerschap, leren & loopbaan, 2009, p. 6). De student moet aan het einde van zijn opleiding ontwikkeling in leren en loopbaansturing aantonen, het POP zou hier een geschikt instrument voor kunnen zijn.

2.2. Veranderingen in de maatschappij

In deze paragraaf worden verandering naar een dienstenmaatschappij, de invloed van een leven lang leren, emancipatie en vergrijzing op de ontwikkelingen in het MBO beschreven. Deze verschillende ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de invoering van het POP in het onderwijs.

Kuijpers (in Kuijpers en Meijers, 2008) geeft aan dat in Nederland de dienstensector is gegroeid ten koste van de van industriële sector. In het onderwijs is alleen het aanbieden van vaste gehelen van kennis niet meer voldoende. De veranderingen in de maatschappij vragen naast kennis en vaardigheden ook om ontwikkeling van de persoonlijkheid van de toekomstige beroepsbeoefenaar. Dit aansluiten bij de eisen van de arbeidsmarkt gebeurt door het implementeren van competentiegericht onderwijs. In dit onderwijs is de student actief betrokken bij de vormgeving en uitvoering van zijn eigen beroepsvorming en professionalisering waarbij loopbaanbegeleiding een belangrijke rol speelt om adequate voorbereiding mogelijk te maken. In het MBO worden bij de loopbaanbegeleiding diverse instrumenten uit het HRM opgenomen, gericht op het bevorderen van de reflectie zoals het POP, reflectieverslagen en verslagen van intervisie en supervisie. Deze ontwikkeling heeft in het in het beroepsonderwijs voornamelijk structuurverandering opgeleverd en nog niet de noodzakelijke cultuurverandering. Cultuurverandering wordt zichtbaar in andere relaties tussen SLB-er en studenten en de loopbaandialoog op school en in de praktijk. In deze dialoog gaat het om de relatie tussen de werkervaringen van de student, zijn zelfbeeld en de arbeidsidentiteit. Het vertrouwen tussen student en SLB-er is hierbij essentieel.

Korthagen (2001) schetst een soortgelijke ontwikkeling in een ander kader, namelijk ten aanzien van goed leraarschap.

Vóór de twintigste eeuw leerde men in een contextrijke omgeving het vak door het juiste gedrag te ontwikkelen. Daarna kwam de aandacht te liggen op het beschikken over veel kennis en vervolgens leidde het gedachtegoed van het behaviorisme ertoe dat naast kennis ook de vaardigheden van groot belang geacht werden. De competenties doen hun intrede. In de huidige samenleving komen bekwaamheden weer centraal te staan met daarbij aandacht voor de overtuiging die het gedrag stuurt. Het belang van reflecteren om de eigen overtuiging als bron voor het handelen te leren kennen is steeds belangrijker geworden. Mensen maken bewustere keuzes omdat zij over zichzelf nadenken en een toenemende belangstelling voor zingeving in leven en werk hebben.

2.2.1. Een leven lang leren

Het begrip 'een leven lang leren' komt voort uit de ontwikkeling van de huidige kenniseconomie. Deze vraagt dat mensen zich tijdens hun leven blijven ontwikkelen. In de jaren 70 van de vorige eeuw duikt deze uitspraak al op ten aanzien van zelfontplooiing. Bij de Europese Top in Lissabon in 2000 is het begrip op de politieke agenda gezet in het kader van arbeidsparticipatie bij de zogenaamde Lissabon doelstellingen. Deze zijn richtinggevend voor nationaal en Europees beleid voor een leven lang leren. Voor de overheid, bedrijven en werknemers is het leren een gezamenlijk doel. Het leren vindt informeel plaats in de dagelijkse praktijk, non formeel via cursussen en trainingen en ook formeel via onderwijs (Berg, Steenhoven & Westerhof, 2004).

2.2.2. Emancipatie

Het competentiegericht onderwijs is ontstaan om de persoonlijke ontwikkeling van mensen en noodzakelijke aansluiting op de ontwikkeling op de arbeidsmarkt mogelijk te maken. Persoonlijke ontwikkeling om bekwaamheid te verbeteren, om door te stromen naar andere functies en om plezier in het werk te houden. Mensen willen zelf richting geven, zelf initiatief en verantwoordelijkheid nemen om vorm te geven aan hun leven en werk. Men heeft behoefte aan participatie, aan persoonlijke keuzes maken en aan autonomie en dit past bij persoonlijke ontwikkeling (Habraken, Buchel & Hafkamp, 2004).

2.2.3. Veranderingen op de arbeidsmarkt

Er verdwijnen veel ervaren beroepskrachten en er komen meer ouderen die ondersteuning en verzorging behoeven op maat. Dit vraagt beroepskrachten die flexibel zijn en een voortdurende ontwikkeling van kennis en training van vaardigheden. Een bredere inzetbaarheid van werknemers vergroot ook de mobiliteit op de arbeidsmarkt (Berg, Steenhoven & Westerhof, 2004).

Opmerking [h2]: Waarom hier zoveel witregel?

2.3. Het Pop vanuit HRM en het MBO

In het HRM is men sinds de jaren negentig bekend met het fenomeen POP, er is kennis en ervaring opgedaan en deze is mogelijk te gebruiken in het MBO. In deze paragraaf worden inzichten vanuit HRM en een eventuele toepassing ervan in het MBO besproken.

2.3.1. Redenen van een POP

Habraken, Buchel en Hafkamp (2004) beschrijven de voordelen van een POP, gekoppeld aan het beleid van een organisatie, als verbetering van de prestaties, grotere tevredenheid van werknemers, effectief en efficiënt leren en het verkleinen van de uitval. Er zijn ook tegengeluiden voor het inzetten van een POP ten behoeve van leren en ontwikkelen, zoals: het verplichte karakter, het gebruik als beoordelingsinstrument en het ontbreken van benodigde faciliteiten zoals budget.

Bij de MMZ opleiding is het waarom van het POP eigenlijk al een gepasseerd station, de keuze is al gemaakt. Het gaat nu om het hoe en wat.

2.3.2. Niveaus binnen een POP

Binnen het HRM wordt het POP op verschillende niveaus ingezet, afhankelijk van de situatie van de medewerker. Men onderscheidt drie niveaus: het functionele-, loopbaan- en zingevingniveau.

Bij het functionele niveau gaat het om deskundigheidsbevordering, bij het loopbaanniveau om oriëntatie op de loopbaan en een carrièreplanning. Het zingevingniveau betreft het functioneren en welbevinden, er is behoefte aan bezinning en betekenis geven.

Al deze niveaus spelen ook bij studenten in het MBO, het gaat hierbij om bekwaam worden in het vak en een oriëntatie op een loopbaan in de zorg- en welzijnsector. Het zingevingelement is tevens van belang, veel studenten hebben een sterke intrinsieke motivatie, zij zijn door een bewuste carrièreswitch, vanuit een roeping in deze sector gegaan.

2.3.3. POP beleid

Bij HRM wordt een doelmatig beleid als voorwaarde gesteld voor het succesvol inzetten van een POP traject. Het gaat dan om een beleid waarin duidelijk is wat moet en mag, wat men wil en kan en waarin er uitwisseling is met alle betrokkenen. Habraken et al (2004) beschrijven een cyclisch vijf-stappenmodel naar het invoeren van een POP wat bestaat uit richting bepalen, onderzoeken, contracteren, uitvoeren en evalueren. Het POP werkt het beste als er een wederzijds belang wordt gediend, het POP moet aansluiten bij de behoeften van de werknemer en bij de doelstellingen van de organisatie. Het is noodzakelijk om de doelen helder te vertalen voor alle betrokkenen om zodoende draagvlak en gewenst gedrag te ontwikkelen. Het top-down opleggen veroorzaakt dat men op de rem gaat staan of alleen het minimale doet omdat het nu eenmaal moet.

Het POP beleid kan op verschillende manieren worden ingevuld, gebaseerd op de kernculturen van Quinn (Habraken et al, 2004).

Kenmerkend voor het resultaatgericht POP beleid is:

- directe persoonlijke benadering,
- beperkt aantal mensen betrokken bij de uitvoering,
- beperkt aantal instrumenten,
- het POP draagt direct bij aan de productiviteit, prestaties worden afgemeten aan vooraf gestelde doelen.

Kenmerkend voor het mensgerichte POP beleid is:

- de nadruk ligt op coaching en ontwikkeling,
- de regels en procedures zijn gericht op betrokkenheid,
- het belang van de medewerker (student) staat voorop,
- een individueel perspectief met zelfmanagement,

- het frequent monitoren, ook om waardering te tonen.

Voor het MBO gelden zowel kenmerken van een resultaatgericht- als van een mensgericht POP beleid. Hieruit vloeit voort om een POP strategie te kiezen die werkbaar is en doorzichtig qua opbrengst met nadruk op zelfmanagement, zelfsturing en samenwerking. Zelfmanagement heeft betrekking op het formuleren, realiseren en evalueren van doelen voor prestatie en gedrag. Zelfsturing is gericht op zingeving. Mensen kunnen starten vanuit de meer pragmatische kant en vervolgens tot zingeving komen. Men kan ook vanuit dieperliggende waarden en motieven komen tot concrete doelen (Mensink in Habraken et al, 2004).

2.3.4. Invoeringsstrategie

De Caluwé en Vermaak (Habraken et al, 2004) gebruiken kleuren om invoeringsstrategieën te onderscheiden. De groene strategie kenmerkt zich door leren en veranderen. Het doel is om mensen, met hun motivatie en leervermogen aan het werk te krijgen. Het groene licht wordt gegeven om in actie te komen. Het veranderaspect ligt in uitdaging, in een experimenteel leerproces en coaching en intervisie zijn passende interventies.

Het resultaat is lerend gedrag en de borging ligt in regelmatige evaluatie en permanente aandacht voor het POP. De valkuil schuilt in het verplichten van degenen die niet willen of kunnen leren.

Habraken et al (2004) stellen dat voor de invoering van het POP een goed communicatieplan noodzakelijk is. Het top-down opleggen levert geen draagvlak en vooral weerstand op. Een communicatieplan is een doorzichtig en samenhangend plan dat alle belanghebbenden informeert over rollen, taken, verantwoordelijkheden, doelstellingen, werkwijze, aanpak, planning en procedures. Het maken van een dergelijk plan is een taak voor het team en de uitvoering ligt met name bij de SLB-er. Aandachtspunten zijn:

- communiceer intensief en eenduidig zowel schriftelijk als mondeling,
- maak de omvang van de verandering duidelijk, laat zien wat het POP oplevert en wees duidelijk over de consequenties,
- geef aan hoe het POP zal verlopen. Wie doet wat en wanneer?

Deze auteurs stellen verder vast dat bij HRM de succesvolle invoering bepaald wordt door commitment van alle betrokkenen, duidelijke samenhang in de implementatiestrategie, transparant POP beleid, duidelijke en heldere kaders en goede communicatie. Als faalfactoren worden de bureaucratie, het verplichte karakter, tijd en geld genoemd. Het SMART maken van een POP wordt ook als knelpunt genoemd. Het SMART formuleren van leerdoelen is een belangrijk hulpmiddel om leerdoelen concreet te maken. SMART is de afkorting voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgeboden.

Habraken et al (2004) concluderen dat er bij HRM ten aanzien van de opbrengst van het POP nog weinig zicht is op de resultaten.

Deze kennis vanuit HRM kan gebruikt worden om het POP succesvol te implementeren in het MBO. Overige aandachtspunten worden geformuleerd in paragraaf 2.5.

Opmerking [h3]: Opnieuw onnodig veel witregel.

2.4. Kritisch geluiden

Een eerste kritische kanttekening is afkomstig van Luken (in Kuijpers en Meijers, 2008, p 128). Hij omschrijft dat jongeren en jong-volwassenen niet in staat zijn tot zelfsturing. Zelfsturing is *“een doorlopend proces waarin men handelingen richt op het bereiken van doelen die men zelf, op basis van een eigen visie, kiest en herziert”*. Zijn kritische opmerking is dat men bij competentiegericht onderwijs er vanuit gaat dat het voor jongeren en jong volwassenen belangrijk is dat zij dit vermogen ontwikkelen. Daarbij wordt uit het oog verloren dat jongeren dit zelfsturend vermogen nog niet hebben en dat ook niet bekend is in welke mate dit ontwikkelbaar is.

Een tweede kritische kanttekening is van Mittendorff (in Kuijpers en Meijers, 2008). Zij noemt dat voor bepaalde groepen leerlingen zelfsturing moeilijk, of niet relevant of van toepassing is. Te denken valt aan leerlingen met leerproblemen of leerlingen die afkomstig zijn uit een lagere sociaal economische achtergrond en/of een andere etnische achtergrond met andere waarden en opvattingen. Het derde kritische geluid wordt geformuleerd door Kuijpers (in Kuijpers en Meijers, 2008). In het MBO is er een scheiding van rollen en taken tussen vakdocenten, die opdrachten op school en stage begeleiden en SLB-ers die het portfolio en het POP begeleiden. Het begrip portfolio wordt verder besproken in paragraaf 2.5. De dialogische context tussen SLB-er en student ontbreekt: *“Vertrouwen moet worden opgebouwd doordat een leerling zich gekend, herkend en erkend voelt door een persoon die hij ter zake deskundig acht”* (Kuijpers en Meijers, 2008, p. 22).

Als vierde kritische kanttekening wordt het meest geschikte tijdstip van introductie van het POP bij studenten door verschillende onderzoeken anders geduid. Zo stellen Mittendorff (in Kuijpers en Meijers, 2008) en Quinton en Smallbone (2008) dat het POP vroeg geïntroduceerd dient te worden. Clegg en Bufton (2008) constateren echter dat een vroege introductie van het POP niet raadzaam is in verband met de veronderstelde noodzakelijke rijping. Eerste-jaars studenten zijn vooral bezig met het verwerven van praktische studievaardigheden en time management. Naarmate men vordert in de studie is men meer toekomstgericht en er ontstaat een voortschrijdend inzicht in de noodzaak van zelfsturing en reflectie. In het MBO voor volwassenen heerst de opvatting dat deze groep studenten op een andere wijze leert dan de jongeren in het MBO. Door de contextrijke omgeving, de intrinsieke motivatie en rijping toont de volwassen student meer zelfsturing en verantwoordelijkheidsgevoel ten aanzien van zijn professionele ontwikkeling. Het POP kan derhalve in een vroeg stadium van de opleiding geïntroduceerd worden.

2.5. Voorwaarden voor POP in het onderwijs

Mittendorff (in Kuijpers en Meijers, 2008) maakt in haar onderzoek een koppeling tussen integrale loopbaanbegeleiding, portfolio en POP. Integrale loopbaanbegeleiding behelst een combinatie van activiteiten met bepaalde instrumenten zoals intakeprocedures, assessments, reflectieverslagen en POP. Het doel van het POP is dat de student zijn eigen leerproces stuurt door het opstellen van persoonlijke leerdoelen. In het portfolio komt alles samen, een verzameling. Het is een instrument om voor het individu de eigen ontwikkeling zichtbaar te maken, analoog aan een portfolio in de beeldende kunst. Het portfolio is geen controle- of beoordelingsinstrument.

De effectiviteit van het portfolio wordt bepaald door:

- duidelijke richtlijnen en begeleiding ten aanzien van het gebruik, voor zowel studenten als begeleiders,
- een goed begeleidingssysteem voor coaching van de student door competente begeleiders,
- het reguleren van de zelfreflectie van de student,
- een duidelijke structuur ten aanzien van vorm en inhoud,
- een vroege introductie in het curriculum.

Specifiek ten aanzien van POP noemt zij als kritische succesfactoren:

- de betrokkenheid en inspraak van de student,
- het student-engagement,
- de een-op-een begeleiding van een competente enthousiaste begeleider,
- voldoende tijd voor gesprekken.

Dit sluit aan bij het onderzoek van Quinton en Smallbone (2008) die soortgelijke factoren aangeven zoals:

- POP in een vroeg stadium in de opleiding introduceren,
- heldere visie op de verantwoordelijkheid voor het POP,
- begrip van het doel van POP door studenten en begeleiders,
- een cultuur van positieve betrokkenheid op het POP van studenten en begeleiders,
- Pop is ontwikkelingsgericht gedurende de hele opleiding,
- Pop opnemen als geïntegreerd onderdeel in het curriculum.

In het onderzoek van Clegg en Bufton (2008) komt naar voren dat:

- voldoende persoonlijk contact (iedere acht weken) positief gewaardeerd wordt door studenten,
- het begeleidingsgesprek ook over het POP en de leerdoelen moet gaan,
- het POP gebruikt wordt om persoonlijke leerdoelen te formuleren en ook ingezet wordt als instrument om het eigen gedrag te verbeteren, zoals planning.

De dialoog over het POP en portfolio, in een individueel loopbaangesprek is essentieel om tot reflecteren op eigen motieven, ambities en kwaliteiten te komen. Onderwijs kan een bijdrage leveren in dit proces van zelfsturing. De rol van docenten en studieloopbaanbegeleiders, die begeleiden met een afnemende sturing, is essentieel.

Overige positieve factoren zijn:

- confronteren met kritische beroepssituaties van ouderejaars en collega's in het werkveld,
- opbouw aanbrengen in stapsgewijs meer zelfsturing en verantwoordelijkheid voor de eigen keuzes,
- aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling in zelfbeeld door autobiografische opdrachten,
- steun geven in dit proces van autonomie.

Hoofdstuk 3. Opzet en verantwoording van het praktijkonderzoek

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de stappen, de instrumentkeuze en de verantwoording van de instrumenten van het onderzoek beschreven.

3.1 Doel van het onderzoek

De centrale vraagstelling van het onderzoek is: welke kennis, welke vaardigheden, welke attitude en welke begeleiding heeft een volwassen student in het MBO nodig om het POP als leerinstrument in te zetten?

De eerste onderzoeksvraag is: Wat houdt een POP in, volgens de literatuur en betrokkenen (SLB-ers en studenten)?

De tweede onderzoeksvraag is: Wat hebben studenten en SLB-ers aan kennis en aan vaardigheden nodig en welke attitude is een voorwaarde voor het werken met een POP?

Opmerking [h4]: Je beschrijft hier niet het doel, maar de vragen.

3.2 Onderzoek

Als aanvulling op het literatuuronderzoek is er survey-onderzoek verricht onder studenten en SLB-ers.

Survey onderzoek is gericht op de vraag hoe mensen ergens over denken, wat ze ergens van vinden, hoe ze handelen, wanneer en wat ze doen (Harinck, 2009, p. 60). Het is een geschikte manier om mensen te bevragen en zo systematisch gegevens te verzamelen over begrippen die betrekking hebben op de situatie, opvattingen en verwachtingen. In de gestandaardiseerde enquête van het survey-onderzoek is gebruik gemaakt van beschrijvende onderzoeksvragen en het is zo mogelijk om na te gaan of de diverse groepen verschillen met betrekking tot de onderzoeksvragen. Het onderzoek speelt zich af op meso niveau.

3.3 Verkrijgen van gegevens

Aan dit onderzoek hebben studenten van de opleiding MMZ voor volwassenen (n=69) en SLB-ers (n= 11) van het Graafschap College uit Doetinchem meegewerkt. Bij het bepalen van de onderzoeksgroep zijn alle studenten gekozen uit alle leerjaren van de opleiding, zowel van niveau drie als niveau vier. De derde-jaars studenten zijn allen van niveau vier. De niveau drie opleiding duurt namelijk maar twee jaar. De SLB-ers zijn allen verbonden aan het team van de betreffende opleiding voor de volwassenen. Er heeft geen steekproeftrekking plaats gevonden.

De enquête voor de studenten is op twee manieren uitgezet. De eerste- en tweede-jaars hebben tijdens hun schooldag bij een willekeurige les, bij een willekeurige collega tijd gekregen om de vragen te beantwoorden. De collega's hebben mondelinge instructie gekregen ten behoeve van het afnemen van de enquête.

De respons was bij de eerste-jaars 80% en bij de tweede-jaars 73%. De derde-jaars hebben de enquête via de post, met antwoordvelop ontvangen. De respons was bij deze groep aanvankelijk laag (24%), na een herinneringsmail (met de enquête digitaal als bijlage toegevoegd), steeg deze tot 40%. De enquête voor de SLB-ers is persoonlijk uitgereikt, de respons was 84%.

Zie bijlage 2 voor de enquête voor de studenten en bijlage 3 voor de enquête voor de SLB-ers.

Opmerking [h5]: Deze informatie zegt niks over de opzet, maar geeft informatie welke toegevoegd zou moeten worden aan het hoofdstuk resultaten.

Bij het samenstellen van de vragenlijst is gebruik gemaakt van de bestudeerde literatuur. De vragenlijst, met verschillende typen vragen bestaat uit de volgende onderdelen:

- Vragen over leerdoelen
- Vragen over benodigde kennis, vaardigheden en houding voor het maken van leerdoelen
- Vragen over het begeleiden van leerdoelen
- Stellingen ten aanzien van het POP
- Vragen over het POP gesprek

De enquêtes voor de studenten en de SLB-ers bestaan uit diverse typen vragen, er zijn gesloten meerkeuze vragen en meerkeuzevragen met daarbij de mogelijkheid om een eigen antwoord te formuleren. Daar werd in veel gevallen gebruik van gemaakt. In hoofdstuk 4 is dit bij de diverse figuren terug te lezen. In de enquête is gelegenheid om eigen tekst te schrijven, zowel ten aanzien van leerdoelen als van het POP. Er is een keuze gemaakt in de citaten, deze zijn opgenomen in paragraaf 4.4. De vragen voor de studenten en de SLB-ers lopen parallel, dat wil zeggen dat zij over hetzelfde onderwerp gaan en in dezelfde volgorde worden gesteld. In de verwerking is het zo mogelijk om verschillende percepties te vergelijken.

De enquête heeft aan validiteit gewonnen door de feedback van de critical friend en door een proefversie te laten maken door tien studenten en twee SLB-ers. Na analyse en evaluatie is de formulering van diverse vragen verbeterd en zijn er vragen toegevoegd.

Triangulatie is bereikt door zowel gegevens vanuit het literatuuronderzoek, van studenten uit alle verschillende leerjaren als van de SLB-ers te verzamelen en te vergelijken.

Het was aanvankelijk de bedoeling om via interviews nog meer gegevens te verzamelen. Voor dat doel is in de enquête de mogelijkheid voor de respondent opgenomen om naam en telefoonnummer te vermelden. Het bleek echter dat studenten hier toe niet bereid waren, men gaf aan geen belangstelling te hebben of de enquêtes werden anoniem ingevuld.

Bij het verwerken van de enquête is gekozen om de resultaten in tabellen weer te geven, zowel in absolute aantallen als in percentages.

Hoofdstuk 4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven van het onderzoek naar de vraag: wat hebben studenten en begeleiders aan kennis en vaardigheden nodig en welke attitude is een voorwaarde voor het werken met een POP? Per paragraaf worden de resultaten van diverse subvragen van de onderzoeksvraag beschreven. Ten behoeve van het overzicht zijn de opvattingen van de studenten en de SLB-ers gecombineerd per onderwerp.

De enquêtevragen zijn als volgt verwerkt: in de bovenste rij staat als eerste de vraag die aan de studenten is gesteld en als tweede de vraag aan de SLB-ers. Per kolom wordt vervolgens het absolute aantal genoemd en tussen haakjes het percentage. Bij een aantal vragen was er de mogelijkheid om zelf een antwoord te formuleren, het aantal respondenten dat een soortgelijk antwoord heeft gegeven staat tussen haakjes vermeld.

Opmerking [h6]: Kloppen deze percentages wel altijd?

4.1 Kennis, vaardigheden en attitude die nodig zijn voor het werken met het POP

Deze paragraaf geeft een overzicht van de resultaten ten aanzien van het item leerdoelen. Dit geeft inzicht in hoe studenten en SLB-ers omgaan met leerdoelen en de benodigde kennis en vaardigheden van de student. Het aantal respondenten per groep is: eerste-jaars n = 29, tweede-jaars n = 30, derde-jaars n = 10 en SLB-ers n = 11.

4.1.1 Leerdoelen

De studenten is gevraagd of zij leerdoelen maken en de redenen hiervan, de resultaten staan in figuur 1. Aan de SLB-ers zijn, in een passende formulering dezelfde vragen gesteld.

<i>Ik formuleer leerdoelen</i>				
<i>Ik laat de studenten leerdoelen formuleren</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ja	12 (41%)	22 (73%)	9 (90%)	10 (91%)
nee	1	0	0	0
soms	16 (55%)	8 (26%)	1	1 (9%)
<i>Ik formuleer leerdoelen omdat...</i>				
<i>Ik laat studenten leerdoelen formuleren omdat...</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ik het zelf belangrijk vind	6 (20%)	15 (50%)	4 (40%)	2 (18%)
het geëist wordt door mijn SLB-er/docent/de opleiding	9 (31%)	12 (40%)	3 (30%)	2 (18%)
andere reden, namelijk	14 (48%), waarvan: zelf belangrijk & eisen (4), inzicht eigen leerproces (6), vanuit de BPV (3)	3 (10%), waarvan: nog niet aan toe (1), zelf belangrijk & eisen (1), zelf belangrijk & eisen & eisen BPV (1).	3 (30%) waarvan, zelf belangrijk & eisen (3)	7, (64%) waarvan: zelf belangrijk & eisen (3), grip op leerproces (2) concreet (1) duidelijkheid (1).

Figuur 1. Het maken van leerdoelen en de redenen ervoor.

Bijna alle studenten maken leerdoelen. De redenen om deze leerdoelen te maken zijn omdat men het belangrijk vindt en/of omdat het geëist wordt. Tweede- en derde-jaars geven vaker aan dat zij leerdoelen maken omdat ze het zelf belangrijk vinden. De mening van de SLB-ers sluit hierbij aan.

Figuur 2 geeft een overzicht van diverse aspecten die meespelen bij het maken van leerdoelen zoals de koppeling met competenties, het gebruik van een format, de gebruikte methode en de ervaring hiermee.

<i>Mijn leerdoelen zijn gekoppeld aan een of meerdere competenties</i>				
<i>De leerdoelen die de student formuleert zijn gekoppeld aan een of meerdere competenties</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ja	12 (41%)	18 (60%)	8 (80%)	7 (64%)
nee	1	0	0	0
soms	16 (55%)	12 (40%)	2 (20%)	4 (%)
<i>Een format voor het maken van leerdoelen helpt mij</i>				
<i>Een format voor het maken van leerdoelen ondersteunt mij als SLB-er</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
Ja	15 (52%)	19 (63%)	8 (80%)	7 (64%)
nee	1	2 (7%)	0	0
soms	12 (41%)	9 (30%)	2 (20%)	3 (27%)
weet ik niet	1	0	0	1
<i>Ik gebruik de methode SMART om mijn leerdoelen te formuleren</i>				
<i>Ik gebruik de methode SMART om leerdoelen te laten formuleren</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ja	13 (45%)	17 (57%)	6 (60%)	8 (73%)
nee	5 (17%)	1	1 (10%)	2 (18%)
soms	10 (34%)	12 (40%)	3 (30%)	1
weet ik niet	1	0	0	0
<i>De methode om leerdoelen SMART te formuleren bevalt mij</i>				
<i>De methode om leerdoelen SMART te laten formuleren bevalt mij</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ja, omdat	12 (41%) Stapsgewijs, duidelijk, gericht, concreet, overzichtelijk, makkelijk.	16 (53%) Duidelijk, niets vergeet, concreet, geeft houvast.	8(80%), concreet, kaders, systematisch, stapsgewijs, duidelijk	8 (73%), geeft richting, is duidelijk, concreet, toetsbaar
nee, omdat	3 (10%), waarvan, te uitgebreid (1), begrijp het niet (2)	2(7%) te ingewikkeld en teveel tijd kost	0	0
soms	11(38%)	12 (40%)	1	3 (27%)
weet ik niet	3 (10%)	0	0 (1 blanco)	0
<i>Ik gebruik een andere manier om mijn leerdoelen te maken</i>				
<i>Ik gebruik een andere manier om leerdoelen te laten maken</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ja, namelijk...	2 (7%) die van de BPV (1), geen nodig (1)	1 (%) (geen reden gegeven)	1(10%)	3(27%) PES is ook belangrijk
nee	19(65%)	21(70%)	7(70%)	4(36%)
soms	8(28%)	8(27%)	2(20%)	4(36%)

Figuur 2. Aspecten bij het maken van leerdoelen

De studenten, oplopend per leerjaar, koppelen de leerdoelen aan competenties, zij benoemen dat een format helpt en men maakt in een overgroot deel gebruik van de methode SMART. Deze methode bevalt over het algemeen maar wordt door een klein deel van de eerste- en tweede-jaars studenten als moeilijk ervaren. De SLB-ers koppelen ook de leerdoelen aan competenties, maken naar tevredenheid gebruik van de methode SMART en gebruiken soms een andere methode.

Om na te gaan welke factoren van belang zijn bij het maken van leerdoelen is een groot aantal alternatieven genoemd waarvan meerdere aangekruist konden worden. Voor de SLB-ers is er een onderscheid gemaakt ten aanzien van het maken van leerdoelen en het begeleiden hierin van studenten. Figuur 3 bevat een overzicht van wat zowel studenten als SLB-ers belangrijk achten bij het maken van leerdoelen.

<i>De volgende punten vind ik belangrijk voor het maken van leerdoelen</i> <i>De volgende punten acht ik voor een SLB-er van belang voor het maken van leerdoelen en begeleiden van een student bij het maken van leerdoelen</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
a. kennis van een methode voor het formuleren van leerdoelen	10(34%)	17(57%)	5(50 %)	9(82%)
b. kennis van de methode SMART	12 (41%)	24(80%)	5(50%)	9 (82%)
c. kennis van de competenties	19 (65%)	22(73%)	7(70%)	9 (82%)
d. kennis van mijn leer- en studievaardigheden d. in het algemeen	12 (41%)	19(63%)	6(60%)	10 (91%)
e. kennis van het beroep en werkveld	19 (65%)	19(63 %)	5(50 %)	9 (82%)
f. ervaring en handigheid tav van het formuleren van leerdoelen	10(34%)	17(57%)	3(30%)	9 (82%)
g. kennis van de betreffende proeve of beroepsprestatie	8(27%)	16(53%)	6 (60%)	6(54%)
h. kennis en inzicht ten aanzien van mijn ontwikkelpunten	18(62%)	23(77%)	8 (80%)	10 (91%)
i. kennis en inzicht ten aanzien van mijn leervragen	13(45%)	8(27%)	4(40 %)	8 (73%)
j. kennis en inzicht in mijn persoonlijke mogelijkheden en vaardigheden	14(48%)	16(53%)	7 (70%)	9 (82%)
k. kennis van de doelgroep waarmee ik werk	19 (65%)	18 (60%)	5 (50%)	6 (54%)
l. kennis van de mogelijkheden op mijn BPV	8 (27%)	9(30%)	2 (20%)	6 (54%)
m. voldoende tijd	14 (48%)	8(27%)	1 (10%)	10 (91%)
n. planningsvaardigheden	12 (41%)	8 (27%)	5 (50%)	5 (45%)
o. motivatie	15 (52%)	14 (47%)	2 (20%)	5 (45%)
p. anders, namelijk	goed voorbeeld als handleiding (1)	0	0	functioneren van de student (1)
Voor SLB-ers: gespreksvaardigheden				8 (73%)

Figuur 3 Factoren bij het maken en begeleiden van leerdoelen

Er zijn zowel door studenten als SLB-ers veel alternatieven en met name kennisaspecten aangekruist. Studenten geven als belangrijk aan: kennis van de competenties, kennis van het beroep, werkveld en doelgroep, kennis en inzicht ten aanzien van de eigen ontwikkelpunten, persoonlijke mogelijkheden en vaardigheden. Ervaring en handigheid (item f) vindt men niet zo belangrijk. Opvallend is dat voldoende tijd, planningsvaardigheden en motivatie afnemend belangrijk worden geacht. SLB-ers onderschrijven de

meningen van studenten, zij hechten meer belang aan kennis voor het maken van leerdoelen dan de studenten.

4.1.2 Attitude ten aanzien van POP

Een van de deelvragen van het onderzoek is welke attitude van belang is, voor zowel studenten als SLB-ers. Voor dit onderdeel zijn er stellingen geformuleerd ten aanzien van het POP. Op een schaalverdeling van vijf blokjes kon men de mate van “niet mee eens” tot “mee eens” aangeven.

De studenten en SLB-ers staan in de eerste kolom, de mate van mee eens zijn staat in de overige kolommen. In figuur 4 staan de opvattingen ten aanzien van de voorkeur van het bespreken van het POP.

Het bespreken van mijn POP met mijn SLB-er op school ondersteunt mij in mijn leerproces							
Het bespreken van het POP met de SLB-er ondersteunt de student in zijn leerproces							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	3 (10%)	6 (20%)	17 (59%)	3(10%)	mee eens
2 ^e jaars		2(7%)	5 (17%)	14 (47%)	8 (27%)	1	
3 ^e jaars		0	3 (30%)	4 (40%)	3 (30%)	0	
SLB-ers		0	0	1	6 (54%)	4 (36%)	
Het bespreken van mijn POP met een docent ondersteunt mij in mijn leerproces							
Het bespreken van het POP met een vakdocent ondersteunt de student in zijn leerproces							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	1	15 (52%)	10 (34%)	3 (10%)	mee eens
2 ^e jaars		1	9(30%)	11(37%)	9(30%)	0	
3 ^e jaars		2	3(30%)	2(20%)	3(30%)	0	
SLB-ers		0	3(27%)	4(36%)	3(27%)	1	
Het bespreken van mijn POP met mijn werkbegeleider op de BPV ondersteunt mij in mijn leerproces							
Het bespreken van het POP met de werkbegeleider ondersteunt de student in zijn leerproces							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	1	9 (31%)	16 (55%)	3(10%)	mee eens
2 ^e jaars		2(7%)	4 (30%)	6 (20%)	16 (53%)	2 (7%)	
3 ^e jaars		0	1	2(%)	7 (70%)	0	
SLB-ers		0	0	1	6 (54%)	4 (36%)	

Figuur 4. Voorkeur voor het bespreken van het POP

De mening van de eerste-jaars studenten is dat het bespreken van het POP met de SLB-er het leerproces ondersteunt. Tweede- en derde jaars zijn neutraler ten aanzien van de SLB-er. Tweede- en derde-jaars hechten het meeste belang aan het bespreken met de werkbegeleider. De SLB-ers zijn even positief over de invloed van de eigen rol als die van de werkbegeleider.

De onderstaande stellingen in figuur 5 geven aan wat de opvattingen zijn ten aanzien van diverse aspecten van het POP. De items komen voort uit wat er in de literatuur genoemd wordt en wat er als veel gehoorde opvattingen in de wandelgangen van het MBO leeft.

Het POP vergroot mijn verantwoordelijkheid voor mijn opleiding							
het POP vergroot de verantwoordelijkheid van de student voor zijn opleiding							
1 ^e jaars	Niet mee eens	2(7%)	4(%)	13(45%)	8(27%)	2(7%)	mee eens
2 ^e jaars		3(10%)	8(27%)	11(37%)	8(27%)	0	
3 ^e jaars		1(10%)	4(40%)	2(20%)	2(20%)	1(10%)	
SLB-ers		0	0	2(%)	5(45%)	4 (%)	
Het POP helpt mij bij het vergroten van mijn professionaliteit							
Het POP helpt bij het vergroten van de professionaliteit van de student							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	5(17%)	8(27%)	13 (45%)	3(10%)	mee eens
2 ^e jaars		0	8 (27%)	7 (23%)	13 (43%)	2 (7%)	
3 ^e jaars		0	2 (20%)	3 (30%)	5 (50%)	0	
SLB-ers		0	0	2(18%)	5 (45%)	4(36%)	
Het POP vergroot mijn zelfsturing in mijn studie							
Het POP vergroot de zelfsturing van de student in zijn studie							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	3 (10%)	10 (34%)	12 (41%)	4	mee eens
2 ^e jaars		1(3%)	9 (30%)	9 (30%)	11(36%)	0	
3 ^e jaars		1(10%)	3(30%)	0	5(50%)	1(10%)	
SLB-ers		0	1	4(36%)	3(27%)	3(27%)	
Het POP stimuleert mij tot het nemen van initiatief							
Het POP stimuleert de student tot het nemen van initiatief							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	4 (14%)	14 (48%)	9(31%)	2(%)	Zeet mee eens
2 ^e jaars		8(27%)	7(23%)	8(27%)	7(23%)	0	
3 ^e jaars		2(20%)	2(20%)	3(30%)	3(30%)	0	
SLB-ers		0	1	4 (36%)	4(36%)	2(18%)	
Het POP helpt bij het ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld							
Het POP helpt de student bij het ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	1(3%)	11(38%)	17(59%)	0	Zeet mee eens
2 ^e jaars		2(7%)	4(13%)	9(30%)	11(37%)	4(13%)	
3 ^e jaars		0	1(10%)	6(60%)	3(30%)	0	
SLB-ers		0	0	5(45%)	4(36%)	2(18%)	
Het POP helpt bij het verbeteren van mijn eigen gedrag							
Het POP helpt de student bij het verbeteren van zijn eigen gedrag							
1 ^e jaars	Niet mee eens	1(3%)	7(24%)	10(34%)	10(34%)	1(3%)	Zeet mee eens
2 ^e jaars		5(17%)	5(17%)	10 (33%)	8(27%)	2(7%)	
3 ^e jaars		2(20%)	2(20%)	1(10%)	5(50%)	0	
SLB-ers		0	1(1%)	2(18%)	7(64%)	1(1%)	
Het POP helpt bij het reflecteren op mijn leerdoelen							
Het POP helpt de student bij het reflecteren op zijn leerdoelen							
1 ^e jaars	Niet mee eens	1(3%)	1(3%)	12 (41%)	12(41%)	3 (10%)	Zeet mee eens
2 ^e jaars		1 (3%)	3(10%)	6(20%)	15(50%)	5(16%)	
3 ^e jaars		0	0	3(30%)	6(60%)	1 (10%)	
SLB-ers		0	0	3(27%)	5(45%)	2 (18%)	

Opmerking [h7]: Hier kies je nog voor mee eens, even later 'zeer' mee eens. Vanwaar dit onderscheid? Is dat een bewuste keuze.

Werken met een POP ondersteunt mij in mijn leerproces							
Werken met een POP ondersteunt de student in zijn leerproces							
1 ^e jaars	Niet mee eens	0	4(14%)	14(48%)	11(38%)	0	Zeer mee eens
2 ^e jaars		2	8(27%)	12(40%)	6 (20%)	2 (7%)	
3 ^e jaars		1	3 (30%)	2(20%)	4 (40%)	0	
SLB-ers		0	0	3(27%)	5 (45%)	3 (27%)	
Een SLB-er stimuleert de student om te werken aan zijn POP							
Een SLB-er stimuleert de student om te werken aan zijn POP							
1 ^e jaars	Niet mee eens	1(3%)	3 (10%)	11 (38%)	14 (48%)	0	Zeer mee eens
2 ^e jaars		3(10%)	9 (30%)	10 (33%)	7(23%)	1 (3%)	
3 ^e jaars		1(10%)	2 (20%)	3 (30%)	3 (30%)	1 (10%)	
SLB-ers		0	1(1%)	3 (27%)	4(36%)	3(27%)	
Een SLB-er neemt tijd om, op verzoek van de student zaken te bespreken							
Een SLB-er neemt tijd om, op verzoek van de student zaken te bespreken							
1 ^e jaars	Niet mee eens	1(3%)	0	4(14%)	15 (52%)	8 (27%)	Zeer mee eens
2 ^e jaars		0	4 (13%)	5 (16%)	8 (27%)	13(43%)	
3 ^e jaars		0	0	1(10%)	4(40%)	5 (50%)	
SLB-ers		0	0	1 (1%)	6 (54%)	4 (36%)	

Figuur 5. Attitude ten aanzien van het POP.

Studenten en SLB-ers zijn allen van mening dat het POP de professionaliteit vergroot en helpt bij het reflecteren. Ten aanzien van het aspect zelfsturing zijn studenten positiever over het POP dan SLB-ers.

De meningen zijn verdeeld ten aanzien van:

- o het vergroten van de verantwoordelijkheid, de eerste- en tweede-jaars en SLB-ers zijn positiever,
- o het ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld, de eerste- en tweede-jaars zijn positiever,
- o de rol van het POP om het eigen gedrag te verbeteren, de derde-jaars zijn positiever,
- o ondersteuning in het leerproces, de derde-jaars en SLB-ers positiever.

De studenten onderschrijven niet dat het POP stimuleert tot het nemen van initiatief, de SLB-ers wel.

Men verwacht dat een SLB-er de student stimuleert om te werken aan zijn POP en daar ook tijd voor neemt.

Opmerking [h8]: Witregel

4.2 Begeleiden van leerdoelen en het POP

Deze paragraaf geeft een overzicht van de resultaten ten aanzien van het begeleiden van leerdoelen en van het POP. Het aantal respondenten per groep is: eerste-jaars n = 29, tweede-jaars n = 30, derde-jaars n = 10 en SLB-ers n = 11.

4.2.1 Begeleiden van leerdoelen

De subonderzoeksvraag: hoe begeleid je een student met een POP, vraagt allereerst duidelijkheid over wat de studenten nodig hebben. Figuur 6 geeft een overzicht wat studenten ervaren, de activiteiten van de SLB-ers ten aanzien van het maken van leerdoelen en de rol van de BPV.

<i>Ik heb op school begeleiding nodig bij het maken van leerdoelen (studenten)</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
Ja	6 (20%)	6 (20%)	0	-
Nee	4 (14%)	8 (27%)	19(10%)	-
Soms	19(65%)	16 (53%)	9(90%)	-
<i>Ik krijg op school begeleiding bij het maken van leerdoelen</i>				
<i>Ik begeleid de studenten bij het maken van leerdoelen</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
Ja	17 (59%)	11(37%)	6(60%)	8(73%)
Nee	2 (7%)	4 (13%)	1	1
Soms	10 (34%)	15(50%)	3(30%)	2(18%)
<i>Ik krijg deze begeleiding van ...</i>				
<i>Ik begeleid de studenten bij het werken aan leerdoelen</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
mijn SLB-er	18(62%)	6 (20%)	4 (40%)	9 (82%)
mijn vakdocent(en)	0	2 (7%)	0	-
Beiden	10(34%)	20(67%)	5 (50%)	-
niet ingevuld	1	2 (7%)	1	-
Voor de slb-er: soms	-	-	-	2 (%)
<i>Ik heb op de BPV begeleiding nodig bij het maken van leerdoelen (studenten)</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
Ja	5 (17%)	2 (7%)	0	-
Nee	10 (34%)	12 (40%)	4 (40%)	-
Soms	13 (45%)	16 (53%)	6 (60%)	-
weet ik niet	1	0	0	-
<i>Ik krijg op de BPV begeleiding bij het maken van leerdoelen</i>				
<i>Ik ervaar dat de werkbegeleider van de BPV begeleidt bij het maken van /werken aan leerdoelen</i>				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
Ja	15 (52%)	7(23%)	4(40%)	1
Nee	7 (24%)	8(27%)	4(40%)	0
Soms	5 (17%)	15 (50%)	2(20%)	9(82%)
weet ik niet	2(7%)	0	0	1

Figuur 6. Begeleiden van leerdoelen

Het merendeel van de studenten geeft aan soms begeleiding nodig te hebben bij het maken van leerdoelen. De eerste-jaars krijgen deze begeleiding van zowel de SLB-er als van de werkbegeleider van de BPV, de tweede-jaars van de SLB-er, de vakdocenten en de werkbegeleider. De rol van de werkbegeleider is bij de derde-jaars is kleiner. Blijkbaar is er op de BPV een afnemende sturing ten aanzien van het begeleiden bij het maken van leerdoelen. Dat komt overeen met het gegeven dat derde-jaars aangeven minder begeleiding

nodig te hebben. De SLB-ers begeleiden bij het maken en werken aan leerdoelen en dit wordt ook zo ervaren door de studenten

Het belang van een persoonlijke band, vakdeskundigheid ten aanzien van begeleiden en kennis van het werkveld is zowel bij studenten als SLB-ers groot. Het grootste belang kent men toe aan deskundigheid ten aanzien van begeleiden. De resultaten staan in figuur 7.

Hoe belangrijk is een persoonlijke band met je SLB-er?							
Hoe belangrijk is de persoonlijke band tussen SLB-er en student?							
1 ^e jaars	Niet belangrijk	0	2 (7%)	6 (20%)	13(45%)	7 (24%)	Zeer belangrijk
2 ^e jaars		0	1	5(17%)	15(50%)	9 (30%)	
3 ^e jaars		0	0	2(20%)	5(50%)	3 (30%)	
SLB-ers		0	0	3(27%)	6(54%)	1 (1%)	
Hoe belangrijk vind jij het dat je SLB-er deskundig is ten aanzien van begeleiden?							
Hoe belangrijk is deskundigheid ten aanzien van begeleiden?							
1 ^e jaars	Niet belangrijk	0	0	1	8 (27%)	20(69%)	Zeer belangrijk
2 ^e jaars		0	0	2(7%)	10(33%)	18(60%)	
3 ^e jaars		0	0	0	5(50%)	5(50%)	
SLB-ers		0	0	0	8(73%)	3(27%)	
Hoe belangrijk vind jij het dat je SLB-er kennis heeft van je werkveld?							
Hoe belangrijk is kennis ten aan zien van het werkveld van de student?							
1 ^e jaars	Niet belangrijk	0	0	3(10%)	12 (41%)	14 (48%)	Zeer belangrijk
2 ^e jaars		0	0	3(10%)	11 (37%)	16 (53%)	
3 ^e jaars		0	0	0	5(50%)	5 (50%)	
SLB-ers		0	0	1(1%)	9 (82%)	1 (1%)	

Figuur 7. Begeleiden bij het POP

4.2.2 POP gesprekken

Deze subparagraaf beschrijft de uitwerking van de deelvraag van het onderzoek hoe het POP begeleid kan worden en welke voorwaarden van belang zijn.

In figuur 8 staat aangegeven wat de voorkeur van de student en de SLB-er is ten aanzien het bespreken van het POP.

Als ik mag kiezen bespreek ik mijn leerdoelen van mijn POP het liefst...				
Mijn voorkeur om het POP te bespreken is...				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
Individueel	9 (31%)	18 (60%)	6 (60%)	5 (45%)
Groepje van 2	4 (14%)	4 (13%)	0	1 (1%)
Groepje van 3 à 4	12 (41%)	6 (20%)	4 (40%)	3 (27%)
Anders	4, waarvan, maakt me niet uit (2), met de BPV (2)	2, waarvan, maakt me niet uit (1), geen behoefte (1)	0	2 (18%), waarvan alle alternatieven (1), afwisselend (1)
Als ik mag kiezen bespreek ik mijn leerdoelen van mijn POP het liefst met... (student)				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
mijn SLB-er	20 (69%)	17 (57%)	6 (60%)	-
een (vak) docent	3 (10%)	4 (13%)	0	-
Anders	6 (20%), waarvan SLB-er en BPV (3), SLB-er en vakdocent (2), Met de BPV (1)	9 (30%), waarvan, met de BPV (3), SLB-er en docent (3), met klasgenoten (2), SLB-er en BPV	4 (40%), waarvan beiden (3), en mede student en BPV (1)	-

Figuur 8. Bespreken van het POP.

Tweede- en derde-jaars studenten en de SLB-ers hebben de voorkeur voor een individueel POP gesprek. Eerste jaars geven hebben kleine voorkeur voor een POP gesprek met meerdere studenten. Een deel van de studenten geeft aan dat het bespreken met een vakdocent en werkbegeleider van de BPV ook een optie is.

Overige factoren die belang zijn voor het voor het gesprek zijn de frequentie, de tijd en het eventueel vastleggen van voortgangsafspraken. De meningen van studenten en SLB-er staan in figuur 9.

Hoe vaak zou jij een begeleidingsgesprek waarin je POP centraal staat, willen hebben?				
Hoe vaak zou jij een begeleidingsgesprek waar het POP centraal staat, willen hebben met je student?				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
niet, nul keer	1	3(10%)	0	0
één keer per jaar	3(10%)	8(27%)	2(20%)	0
twee keer per jaar	15(52%)	13(43%)	6(60%)	6(54%)
drie per jaar	3 (10%)	3 (10%)	0	1
meer dan drie keer per jaar	5(17%)	1	2(20%)	1
0 anders, namelijk	2(7%), waarvan op afspraak (1), eens per maand op de BPV en twee keer per jaar op school (1)	2(7%): wanneer nodig	0	3 (27%), waarvan minimaal twee, afhankelijk van vraag student (1) vier keer per jaar (2)
Wat is voor jou de gewenste tijd voor een individueel begeleidingsgesprek waarin je POP centraal staat?				
Wat is de gewenste tijd voor een individueel begeleidingsgesprek waarin het POP centraal staat?				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
15 minuten	8(27%)	15 (50%)	5(50%)	2(18%)
30 minuten	18(62%)	11 (37%)	3(30%)	7(64%)
45 minuten	1	1		0
anders, namelijk ...	2(%), waarvan tussen 15-30 in (1) niet (1)	3(%), waarvan ligt aan probleem (2) 20 minuten (1)	2(%), 20 minuten (1) Variabel (1)	2(18%), 20 minuten (2)
Wil jij (voortgangs) afspraken met je SLB-er na een gesprek vastleggen?				
Wil jij dat de student voortgangsafspraken na een gesprek vastlegt?				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
ja, omdat...	17(59%), waarvan terug kijken (11) duidelijkheid (3) ivm planning (2) tav meetpunten (1)	18, (60%) waarvan weten wat de afspraak is/ terug kunnen lezen (10),voortgang zien (5) Stok achter de deur (3)	7(70%), waarvan voortgang zien, evaluatie mogelijk pdca cyclus, geen misverstanden	9(82%), diverse combinaties van verantwoordelijkheid, voortgang, inzichtelijkheid
nee, omdat...	2(7%), waarvan eigen verantwoordelijkheid (1) niet belangrijk (1)	4(13%), waarvan Geen meerwaarde (1), Ik weet het wel (1),niet nog meer verslaglegging (1) eigen verantwoorde lijkheid (1)	2(20%) eigen verantwoordelijkheid	1, als de student maar weer handvatten heeft om verder te gaan met leerdoelen
geen mening	5 (17%)	4 (13%)	0	1
weet ik niet	5 (17%)	4 (13%)	1	0

Figuur 9. Begeleidingsgesprek

Er is een voorkeur om het POP gesprek twee keer per jaar te doen. De gewenste tijd is voor tweede- en derde-jaars studenten 15 minuten, eerste-jaars en SLB-ers geven meer tijd (0-30 minuten) aan. Het vastleggen van de afspraken na het gesprek vind men belangrijk om diverse redenen en allen vinden dit de taak en verantwoordelijkheid van de student.

De vraag wat de gewenste “looptijd” is voor een SLB-er met zijn student is binnen het team een gesprekspunt geweest. Uit onderstaand figuur 10 blijkt dat de mening van studenten anders is als die van SLB-ers. Studenten hebben een voorkeur voor dezelfde SLB-er gedurende 2 à 3 jaar, dit kan de gehele opleidingsduur zijn. SLB-ers zijn verdeeld.

Mijn voorkeur voor dezelfde SLB-er gedurende mijn opleiding is...				
Mijn voorkeur voor koppeling student met een SLB-er gedurende de opleiding is				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
1 jaar	1	1(%)	1	4(36%)
2 jaar	8(27%)	6(20%)	1	2(18%)
3 jaar	17(59%)	16(53%)	8(80%)	2 (18%)
anders, nl...	3(10%) waarvan 2 x gehele opleiding 1 x afhankelijk van deskundigheid in bepaalde studie jaren	7(23%), waarvan 6 x gehele opleiding 1 x eigen keuze	Opm. klik is belangrijk	3(27%), Hele opleiding (1), hele opleiding voor niveau 3 en 2 jaar voor niveau 4 (1)

Figuur 10. Gewenste begeleidingsduur tijdens de opleiding

De vraag wat een goed moment is om het POP te introduceren wordt in de literatuur divers beantwoord. Uit onderstaande tabel blijkt dat er bij de studenten een meerderheid is om na 10 weken, na de introductieperiode te starten.

Een goed moment in de opleiding om te starten met POP is:				
Een goed moment in de opleiding om te starten met POP is:				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
vanaf de start van de opleiding	6 (20%)	8(27%)	3(30%)	5(45%)
na 10 weken (na de intro)	17 (59%)	18(60%)	5(50%)	5 (45%)
na een half jaar	3 (10%)	3(10%)	2(20%)	0
Anders	3(10%), waarvan geen POP (1) in het 2 ^e jaar, in het 1 ^e jaar komt er al zoveel op je af (1) bij de 1 ^e opdracht met competenties (1)	1, Niet (1)	0	1

Figuur 11. Start POP in het curriculum.

4.3 Randvoorwaarden

Voor volwassen studenten is de computer niet altijd een hulpmiddel, vandaar de vraag naar de voorkeur om het POP te beheren. Het blijkt dat bij de eerste-jaars studenten de papieren versie nagenoeg even hoog scoort als de digitale versie. Oudere jaars en SLB-ers hebben een voorkeur om het POP digitaal te beheren, met name via it's learning bij het vak SLB. Het aantal respondenten per groep is: eerste-jaars n = 29, tweede-jaars n = 30, derde-jaars n = 10 en SLB-ers n = 11

Mijn voorkeur om het POP te beheren is...				
Mijn voorkeur om het POP door de student te laten beheren is...				
	1 ^e jaars	2 ^e jaars	3 ^e jaars	SLB-ers
op papier	13(45%)	5(17%)	4(40%)	0
via het vak SLB op it's learning	7(24%)	19(63%)	2(20%)	5(45%)
Via een E-portfolio	6 (20%)	2(7%)	1 (10%)	2(18%)
via e-mail	1	1	1(10%)	1
anders, nl.....	2(7%), waarvan geen POP (1) digitaal (1)	3(%) Op papier en email	2 (20%), waarvan op papier en mail (1) papier /vak SLB (1)	3(27%), waarvan papier/ vak SLB (2) vak SLB / E-portfolio (1)

Figuur 12. Beheren van het POP.

4.4 Diversen

In de enquête is de mogelijkheid geboden om de eigen mening te formuleren ten aanzien van leerdoelen en het POP. In deze paragraaf worden deze meningen als citaten weergegeven. De meningen ten aanzien van leerdoelen en POP lopen sterk uiteen.

Eerste-jaars:

- Ik vind leerdoelen wel belangrijk om te formuleren omdat je dan inzicht krijgt in je eigen leerontwikkeling
- Vind de SMART niet echt nodig, leerdoel + actie is makkelijker en werkt sneller.
- Ik vind dat op school wel iets meer aandacht aan het formuleren van leerdoelen besteed mag worden. Vooral de relatie leerdoel/ competenties is voor mij nog veel zoeken
- Kies geen leerdoel wat bijna of niet haalbaar is anders kom je jezelf constant tegen!!

Tweede-jaars:

- Leerdoelen kunnen formuleren is essentieel voor je zelf en op je BPV dus hier de nodige begeleiding in krijgen zodat je ook daadwerkelijk hiermee werken kan is zeer belangrijk! Er mag best meer op "gehamerd" worden.
- Een leerdoel vind ik belangrijk, maar ik loop soms vast omdat het zo moeilijk is om het op de gevraagde manier te formuleren.
- Je kan door je leerdoelen goed zien waar je aan moet werken, maar omdat het vaak verplicht is om een nieuwe te kiezen wordt het zoeken en moeten.

Derde-jaars

- Op eigen initiatief kun je voldoende begeleiding krijgen bij zowel BPV als op school.
- Meerdere methodes om een doel te formuleren, dit in plaats van de SMART.
- Soms weet je niet wat voor leerdoel je als doel wilt hebben, toch moet je er één verzinnen. Dan vind ik bij voorbaat het doel al zinloos. En je hebt een leerdoel aan het begin van de proeve maar er wordt vervolgens niks mee gedaan, noch door student als begeleiding.
- Het blijft erg belangrijk om met de SMART-methode verder te gaan op de opleiding. In het werkveld krijg je er namelijk weer vaak mee te maken wanneer je doelen voor cliënten gaat formuleren.

Tot slot kon men zelf een mening, ideeën of een stelling formuleren over het POP.

Eerste-jaars

- *Een POP heeft voor mij niet echt toegevoegde waarde. Ik kan me voorstellen dat het voor sommigen wel waarde heeft, met name voor mensen die “zoekende” zijn in hun leerweg.*
- *Ik vind de POP een goede zaak zo weet je wel hoe je zelf er voor staat en de stand is in jouw persoonlijk beeld.*

Tweede-jaars

- *Ik vind dat ik er niet genoeg mee overweg kan om hier een mening of stelling over te formuleren. Idee: oefenen klassikaal en/of individueel om zo een goede POP te kunnen maken.*
- *Een POP is goed maar het moet niet uitgemolken worden. Soms wordt er te lang over door gesproken.*

Derde-jaars

- *Ik vind het zinvol om mijn leerdoelen terug te koppelen na het POP gesprek op het werk (visa versa)*
- *Handige overzichtelijke manier van doelen formuleren*

SLB-ers

- *De lerende mens weer centraal stellen, minder op resultaten (allerlei plannen) zitten. Het gaat om begeleiden van een persoonlijk leertraject.*

4.5 Samenvatting

In deze paragraaf wordt een samenvatting van de resultaten weergegeven gekoppeld aan de deelvragen van het onderzoek.

4.5.1 Wat houdt een POP in, volgens de studenten en de SLB-ers

Het POP bevat leerdoelen, deze kunnen geformuleerd worden volgens een format zoals SMART, maar ook op een andere wijze. Vanuit de stellingen komt naar voren dat er draagvlak is voor het POP, men ziet de volgende positieve aspecten: het POP vergroot de professionaliteit en helpt bij het reflecteren. Ten aanzien van het aspect zelfsturing zijn studenten positiever over het POP dan SLB-ers.

Het POP, zoals het nu mondjesmaat wordt ingezet, heeft op dit moment geen duidelijke rol en functie voor studenten, enerzijds omdat er weinig aandacht aan besteed wordt, anderzijds omdat het onduidelijkheid en ook wel ergernis oproept. SLB-ers hebben verschillende opvattingen over POP, er zijn meerdere SLB-er die het POP willen loskoppelen van proeves en met name de lerende student centraal willen stellen.

4.5.2 Wat hebben studenten en begeleiders aan kennis en aan vaardigheden nodig en welke attitude is een voorwaarde voor het werken met een POP?

Studenten en SLB-ers hebben kennis en inzicht nodig om leerdoelen te formuleren van allerlei aspecten zoals ten aanzien van een methode, competenties, werkveld, doelgroep, eigen ontwikkelpunten, persoonlijke mogelijkheden en vaardigheden. Ervaring en handigheid vindt men niet zo belangrijk. Opvallend is dat voldoende tijd, planningsvaardigheden en motivatie afnemend belangrijk worden geacht. SLB-ers onderschrijven de meningen van studenten, zij hechten meer belang aan kennis voor het maken van leerdoelen dan de studenten.

Studenten geven aan begeleiding nodig te hebben bij het maken van en werken aan leerdoelen, zij willen deze ondersteuning van hun SLB-er, maar ook van de werkbegeleider van het werkveld.

Studenten vinden een persoonlijke band met hun SLB-er en diens vakdeskundigheid ten aanzien van begeleiden belangrijk. Zij verwachten ook dat de SLB-er stimuleert en tijd neemt om zaken te bespreken. Het meest geschikte moment om met POP te beginnen is 10 weken na de start van de opleiding.

Studenten hebben een voorkeur om twee keer per jaar een individueel POP gesprek te hebben van circa 15 minuten, SLB-ers willen hier meer tijd aan besteden. Een POP gesprek met een groepje is voor eerste-jaars ook een optie. Men vindt het zinvol om afspraken na het POP gesprek vast te leggen, dit is de verantwoordelijkheid van de student. De voorkeur voor de wijze van vastleggen is divers, studenten geven zowel digitaal als op papier aan, SLB-ers hebben een voorkeur voor digitaal. Studenten willen gedurende meerdere leerjaren en zelfs hun hele opleiding door dezelfde SLB-er begeleid worden, deze mening wordt niet geheel gedeeld door de SLB-ers.

Hoofdstuk 5. Conclusies en aanbevelingen

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 5.1 de informatie uit de literatuur en de enquête met elkaar in verband gebracht en wordt antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag en worden conclusies getrokken. In paragraaf 5.2 worden aanbevelingen geformuleerd en in paragraaf 5.3 wordt gereflecteerd op de uitkomsten. Paragraaf 5.4 geeft aan hoe de kennis gedeeld zal worden met collega's en met de studenten, op het ROC.

5.1 Conclusies

Het onderzoek startte met de vraag of het POP een geschikt leerinstrument zou kunnen zijn om de eigen loopbaan te sturen. Het antwoord is positief, mits men voldoende rekening houdt met allerlei voorwaarden. Uit de resultaten kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- Studenten geven aan dat zij leerdoelen maken, met de methode SMART, dat zij daar ondersteuning bij krijgen van zowel de SLB-er, vakdocenten als de werkbegeleider. Naarmate men vordert in de studie geeft men vaker aan slechts soms begeleiding nodig te hebben en dat de rol van de werkbegeleider afneemt. Dit komt overeen met de bevindingen van Clegg en Bufton (2008) die spreken van een toenemende rijping en het nemen van en kunnen dragen van verantwoordelijkheid. Het sluit ook aan bij een van de uitgangspunten van het CGO van afnemende sturing.
- Bij het maken van leerdoelen zijn de factoren tijd, planningsvaardigheden en motivatie afnemend belangrijk voor studenten. Er is blijkbaar een leerproces, er wordt ervaring opgedaan en er is een toenemend inzicht. Dit komt overeen met de bevindingen van Clegg en Bufton (2008).
- Eerste-jaars studenten geven aan dat zij SMART lastig vinden en dat zij moeten wennen aan de methodiek van het onderwijs. Habraken et al (2004) noemen dat een heldere invoeringsstrategie met een duidelijk communicatieplan belangrijk is.
Dit pleit ervoor om de eerste-jaars studenten intensief te begeleiden bij het leren maken van, en werken aan leerdoelen.
- Alle studenten hechten het meeste belang aan het bespreken van het POP met de werkbegeleider. Kuijpers (2008) stelt dat de dialoog, vertrouwen en deskundigheid van belang is bij het begeleiden van het POP. Blijkbaar ervaart de student dit meer bij zijn werkbegeleider dan bij de SLB-er of vakdocent. Studenten geven vaak aan dat de praktijk heel belangrijk is, men is daar de hele week en daar gebeurt het allemaal. Het past dan ook dat de werkbegeleider een dergelijke sleutelpositie heeft.
Dit pleit ervoor om de werkbegeleider een duidelijk rol en verantwoordelijkheid te geven bij het maken van leerdoelen en bij het begeleiden van het POP.
- Bij het bespreken van het POP op school heeft een kleine meerderheid van de tweede- en derde-jaars jaars studenten een voorkeur voor een individueel gesprek met de SLB-er. Er is een aanzienlijk deel dat dit gesprek ook wel samen met andere studenten wil doen. Dit sluit aan bij wat De Caluwé en Vermaak (Habraken et al, 2004) aangeven dat coaching en intervisie passende interventies zijn.
Dit pleit ervoor om deze mogelijkheid met de studenten te bespreken en naar behoefte in te zetten.

- Er is een voorkeur om het POP gesprek twee keer per jaar te doen. De gewenste tijd is voor tweede- en derde-jaars studenten 15 minuten, eerste-jaars en SLB-ers geven meer tijd (20-30 minuten) aan. Dit sluit aan bij de bevindingen van Clegg en Bufton (2008) ten aanzien van voortschrijdend inzicht en past bij de uitgangspunten van het CGO. De Caluwé en Vermaak beschrijven dat borging van het individuele leerproces in regelmatige evaluatie en permanente aandacht voor het POP ligt.
- Uit het onderzoek blijkt dat men het maken van leerdoelen en het vastleggen van afspraken na een POP gesprek belangrijk vindt. Er zijn diverse redenen en allen vinden dit de taak en verantwoordelijkheid van de student. Dit past bij de uitgangspunten van het resultaat- en mensgerichte POP beleid (Habraken et al, 2004).
- Ten aanzien van de wijze van vastleggen zijn er verschillende meningen, een aanzienlijk deel heeft voorkeur voor een papieren versie van het POP. Als men het POP beschouwt als een individueel instrument, wat ontwikkelingsgericht is (Habraken et al, 2004) en geen controle- of beoordelingsinstrument (Mittendorff, 2008) dan is de keuze van de vorm aan de student.
- Het gewenste moment om het POP te introduceren is na 10 weken, na de introductieperiode. Zowel Mittendorff (2008) als Quinten en Smallbone (2008) noemen een vroege introductie raadzaam.
- Een persoonlijke band en deskundigheid van de SLB-er ten aanzien van werkveld achten studenten van belang, deskundigheid ten aanzien van begeleiden vinden zij zeer belangrijk. Het belang van die persoonlijke band komt ook tot uiting in de voorkeur van de student om gedurende 2 à 3 jaar dezelfde SLB-er te houden. Dit sluit aan bij Mittendorff (2008) die begeleiding van een competente enthousiaste begeleider beschrijft als een van de succesfactoren. Habraken et al (2004) noemt dat bij het resultaat gerichte POP beleid een beperkt aantal mensen betrokken is. Dit pleit voor het ervoor dat het ROC goed kijkt naar de competenties van SLB-ers en indien nodig extra training en scholing biedt en een SLB-er meerdere leerjaren aan dezelfde student koppelt.
- Studenten en SLB-ers zijn allen van mening dat het POP de professionaliteit vergroot en helpt bij het reflecteren. Ten aanzien van het aspect zelfsturing zijn studenten positiever over het POP dan SLB-ers. Dit sluit aan bij het standpunt van Kuijpers en Meijers (2008) die beschrijven dat het doel van het POP is dat het de student helpt reflecteren. Van Leest (2004) zegt dat het POP inzichten, informatie en mogelijkheden biedt om je loopbaan vooraf vorm te geven. Arets, Heijnen en Ortmans (2004) noemen het POP een document waarmee het mogelijk is je eigen ontwikkeling met behulp van een analyse en een plan van aanpak te sturen, zo nodig bij te stellen en vast te leggen. Dit pleit voor het invoeren van het POP.

5.2 Aanbevelingen

De leerlijn SLB is nog in ontwikkeling en de volgende aanbevelingen kunnen gebruikt worden om het POP als leerinstrument in te zetten.

- Zowel uit de literatuur (Mittendorff, 2008 en Quinten en Smallbone, 2008), als vanuit het onderzoek blijkt het dat het beste moment om te starten met het POP na de introductieperiode van tien weken is.
- Clegg en Bufton (2008) stellen dat eerste-jaars vooral bezig zijn met het verwerven van praktische studievaardigheden en time management. Hierop aansluitend is het daarom raadzaam om de eerste-jaars studenten intensieve begeleiding te bieden bij het leren maken van leerdoelen. Naast SMART kan men ook andere methoden aanbieden om zo tegemoet te komen aan individuele ontwikkelpunten. Door een goede basis te bieden kan men daar in latere leerjaren (en in de praktijk) de vruchten van plukken. De training kan plaatsvinden binnen de SLB bijeenkomsten. Aandachtspunt is om helder te communiceren over doelstellingen, verantwoordelijkheden, werkwijze en het belang voor de studenten om het top down opleggend effect te vermijden waardoor studenten weerstand zullen vertonen (Habraken et al, 2004). De kritiek op het doel en het nut van het POP kan dan ondervangen worden.
- Habraken et al (2004) noemen een aantal factoren die van belang zijn bij het POP. Dit zijn een beperkt aantal betrokkenen, het belang van de student staat voorop, zelfmanagement en een persoonlijke benadering met de nadruk op coaching en ontwikkeling. Dit sluit aan bij de voorkeur van studenten om de POP gesprekken individueel met de SLB-er, maar soms ook in een groepje met meerdere studenten te voeren.
- De noodzaak om frequent te monitoren zoals Habraken et al (2004) stellen, wordt gerealiseerd door de Pop gesprekken twee maal per jaar te laten plaatsvinden. Studenten geven als voorkeur een tijdsuur van 15 à 30 minuten. Deze gesprekken kunnen plaats vinden binnen de SLB bijeenkomsten.
- Bij een begeleidingssysteem zoals Mittendorff (2008) voorstelt horen duidelijke kaders en richtlijnen. Het vastleggen van de afspraken door de student past hierbij.
- Uit het onderzoek bij de studenten blijkt dat de werkbegeleider een belangrijke plaats inneemt. Studenten krijgen begeleiding bij het maken van leerdoelen en vinden het belangrijk om het POP met hun werkbegeleider te bespreken. Hieruit volgt dat de werkbegeleider van de BPV een duidelijke rol en verantwoordelijkheid behoort te krijgen in het werken aan leerdoelen en begeleiden van het POP.
- Besteed aandacht aan de kritische geluiden ten aanzien van het POP. Het kenmerk van het POP is dat het een persoonlijk document is en het is passend bij die opvatting dat studenten zelf inhoud kunnen geven aan hun plan. De dialoog tussen student en SLB-er, die zo belangrijk is kan helderheid scheppen (Kuijpers en Meijers, 2008).
- KISS, KEEP IT SIMPLE AND SMART. Maak het formuleren van leerdoelen en het POP niet ingewikkelder dan nodig, het zijn immers hulpmiddelen in het leerproces van de student.

5.3 Discussie en verder onderzoek

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden onder een beperkte groep studenten van een opleiding voor volwassenen. De enquête is een momentopname en het aantal derde jaars-studenten is beperkt. De resultaten zijn daarom niet representatief voor alle studenten van de sector Zorg en Welzijn, noch voor het hele ROC.

Het onderzoek heeft opgeleverd dat het POP een instrument kan zijn om het leerproces van de student te ondersteunen. Er is bij studenten en SLB-ers draagvlak voor het POP. Het invoeren vraagt een plan van aanpak, met heldere doelstellingen, kaders en faciliteiten. Daarbij moet de werkbegeleider een duidelijke plaats krijgen, de studenten geven immers aan dat zij hun werkbegeleider van groot belang achten.

Binnen de SLB bijeenkomsten zijn er mogelijkheden om te werken aan leerdoelen en het POP. Er zijn jaarlijks circa 20 SLB bijeenkomsten, een aantal kan men reserveren voor het werken aan leerdoelen, het POP en voor POP gesprekken (al of niet in een groepje). Daarnaast is er ook ruimte voor intervisie en themabijeenkomsten. In overleg met de studenten kan men de SLB bijeenkomsten invullen.

Het is interessant om te onderzoeken wat het resultaat is als men meer aandacht besteedt aan leerdoelen en het POP en de rol van de werkbegeleider hierbij expliciet opneemt. De kritische geluiden ten aanzien van het POP, zoals het verplichte karakter en benodigde faciliteiten kunnen dan meegenomen worden.

5.4 Kennisdeling

Het onderzoek zal zo spoedig mogelijk in het team besproken worden om zo de conclusies en aanbevelingen te verwerken in de nieuwe SLB leerlijn voor schooljaar 2011-2012. Studenten krijgen met de praktische uitkomsten te maken. De enquête van het onderzoek zal in een aangepaste vorm gebruikt worden om de resultaten na een jaar te evalueren.

Literatuurlijst

Arets, J., Heijnen, V., Ortmans, L. (2004). *Werkboek POP*. Den Haag: Academic Service.

Berg, K. van den, Steenhoven, J. van den, Westerhof, H. (2004). *Kennis als water*. Amsterdam: Stichting Nederland Kennisland.

Clegg, S., Bufton S. (2008). Student Support through Personal Development Planning: Retrospection and Time, *Research Papers in Education*, dec. 2008, p 435-450.

Habraken, M., Buchel, Y. en Hafkamp, K. (2004). *Professioneel werken met POP*. Den Haag: Academic Service.

Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant.

Korthagen, F. (2001). *Waar doen we het voor?* Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar, op het vakgebied van de Didactiek voor het opleiden van leraren, geraadpleegd 3 februari 2011 via www.windesheim.nl

Kuijpers, M., Meijers, F. (red) 2008. *Loopbaanleren, onderzoek en praktijk in het onderwijs*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant.

Leest, S. van, Buchel, Y. (2004). *Maak je eigen POP*. Den Haag: Academic Service.

Quinton, S., Smallbone, T. (2008). PDP Implementation at English Universities: What are the Issues? *Journal of Further and Higher Education*, v 32 n2 May 2008, p 99-109.

Bijlage 1 Afkortingen

BPV	beroepspraktijkvorming; stage of werk
CGO	competentiegericht onderwijs
KD	kwalificatiedossier
HRM	human resource management
LLB	leren, loopbaan en burgerschap
MBO	middelbaar beroepsonderwijs
MMZ	medewerker maatschappelijke zorg
POP	persoonlijk ontwikkelingsplan
ROC	regionaal opleidingen centrum
SMART	manier om leerdoelen te formuleren: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden
SLB-er	studieloopbaanbegeleider

Bijlage 2 Enquête studenten

Beste student,

Ter afsluiting van mijn opleiding als coach (voor het MBO) doe ik een praktijkonderzoek naar het POP. Het doel van het onderzoek is een antwoord te geven op de vraag wat er nodig is om het POP als leerinstrument in te zetten. Dit betekent dat er met het literatuuronderzoek en de gegevens uit de enquêtes onder slb-ers en studenten een advies komt ten aanzien van het invoeren van het POP.

Jouw antwoorden op de vragen van deze enquête zullen bijdragen aan dit onderzoek en het advies.

Ik wil graag weten wat je ervaring is met het werken met leerdoelen. Daarnaast ben ik benieuwd naar je mening over het POP.

Bij deze vragenlijst gebruik ik het begrip POP.

Het POP is een document waarin je jouw leerdoel(en) beschrijft en de wijze waarop je daar aan werkt.

In het POP evalueer en reflecteer je op je leerdoel(en).

Het invullen kost je ongeveer 15 minuten. Aan het einde vraag ik of je bereid bent om in een interview nog een aantal vragen te beantwoorden. Dit gesprek is met een groepje studenten en duurt ongeveer 30 minuten.

Ten aanzien van de enquête: maak het bolletje zwart bij het antwoord dat het beste jouw opvatting weergeeft. Bij een aantal vragen is ruimte om zelf een antwoord te formuleren of toe te lichten.

Ik zou het fijn vinden als je daar gebruik van maakt. Dat geeft een completer beeld.

Ik dank je alvast voor je moeite!

Met vriendelijke groet,

Emmy Markus

Vragen ten aanzien van leerdoelen

1. Ik formuleer leerdoelen

- ☐ ja
- ☐ nee,
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

2. Ik formuleer leerdoelen omdat:

- ☐ ik het zelf belangrijk vind
- ☐ het geëist wordt door mijn slb-er/docent
- ☐ andere reden, namelijk
- ☐ niet van toepassing

3. Mijn leerdoelen zijn gekoppeld aan een of meerdere competenties

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet
- ☐ niet van toepassing

4. Een format voor het maken van leerdoelen helpt mij

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

5. Ik gebruik de methode SMART om mijn leerdoelen te formuleren

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

6. De methode om leerdoelen SMART te formuleren bevalt mij

- ☐ ja, omdat
- ☐ nee, omdat
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

7. Ik gebruik een andere manier om mijn leerdoelen te maken

- ☐ ja, nl.....
- ☐ nee
- ☐ soms

8. De volgende punten vind ik belangrijk voor het maken van leerdoelen:

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐ kennis van een methode voor het formuleren van leerdoelen

☐ kennis van de methode SMART

☐ kennis van de competenties

☐ kennis van mijn leer- en studievvaardigheden

☐ kennis van het beroep en werkveld

☐ ervaring en handigheid ten aanzien van het formuleren van leerdoelen

☐ kennis van de betreffende proeve of beroepsprestatie

☐ kennis en inzicht ten aanzien van mijn ontwikkelpunten

☐ kennis en inzicht ten aanzien van mijn leervragen

☐ kennis en inzicht in mijn persoonlijke mogelijkheden en vaardigheden

☐ kennis van de doelgroep waarmee ik werk

☐ kennis van de mogelijkheden op mijn bpv

☐ voldoende tijd

☐ planningsvaardigheden

☐ motivatie

☐ anders, namelijk

Vragen ten aanzien van begeleiding

10. Ik heb op school begeleiding nodig bij het maken van leerdoelen

☐ ja

☐ nee

☐ soms

☐ weet ik niet

11. Ik krijg op school begeleiding bij het maken van leerdoelen

☐ ja

☐ nee

☐ soms

☐ weet ik niet

12. Ik krijg deze begeleiding van

☐ mijn slb-er

☐ mijn vakdocent (en)

☐ beiden

13. Ik heb op de BPV begeleiding nodig bij het maken van leerdoelen

☐ ja

☐ nee

☐ soms

☐ weet ik niet

14. Ik krijg op de BPV begeleiding bij het maken van leerdoelen

☐ ja

☐ nee

☐ soms

0 weet ik niet

15. Je kunt hieronder je mening, ideeën of standpunt ten aanzien van leerdoelen en het begeleiden van leerdoelen formuleren.

Stellingen ten aanzien van het POP (mening, ideeën, opvattingen en geen evaluatie)

16. Het bespreken van mijn POP met mijn slb-er op school ondersteunt mij in mijn leerproces
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

17. Het bespreken van mijn POP met een docent ondersteunt mij in mijn leerproces
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

18. Het bespreken van mijn POP met mijn werkbegeleider op de bpv ondersteunt mij in mijn leerproces
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

19. Het POP vergroot mijn verantwoordelijkheid voor mijn opleiding
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

20. Het POP helpt mij bij het vergroten van mijn professionaliteit
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

21. Het POP vergroot mijn zelfsturing in mijn studie
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

22. Het POP stimuleert mij tot het nemen van initiatief
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

23. Het POP helpt bij het ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

24. Het POP helpt bij het verbeteren van mijn eigen gedrag
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

25. Het POP helpt bij het reflecteren op mijn leerdoelen
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

26. Werken met een POP ondersteunt mij in mijn leerproces
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

27. Een slb-er stimuleert de student om te werken aan zijn POP.
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

28. Een slb-er neemt tijd om, op verzoek van de student zaken te bespreken
Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

Wat voor belang hecht jij aan...

29. Hoe belangrijk is een persoonlijke band met je slb-er?
Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

30. Hoe belangrijk vind jij het dat je slb-er deskundig is ten aanzien van begeleiden?
Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

31. Hoe belangrijk vind jij het dat je slb-er kennis heeft van je werkveld?
Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

Vragen ten aanzien van jouw voorkeur voor het POP gesprek

32. Als ik mag kiezen bespreek ik mijn leerdoelen van mijn POP het liefst
 0 individueel
 0 met nog een student (groepje van 2)
 0 in een groepje van 3 à 4 studenten
 0 anders, namelijk

33. Als ik mag kiezen bespreek ik mijn leerdoelen van mijn POP het liefst met
 0 mijn slb-er
 0 een (vak) docent maar keuze
 0 anders, namelijk

34. Hoe vaak zou jij een begeleidingsgesprek waarin je POP centraal staat, willen hebben?
 0 niet, nul keer
 0 één keer per jaar
 0 twee keer per jaar
 0 drie per jaar
 0 meer dan drie keer per jaar
 0 anders, namelijk.....

35. Wil jij (voortgangs) afspraken met je slb-er na een gesprek vastleggen?
 0 ja, omdat
 0 nee, omdat

☐ geen mening

☐ weet ik niet

36. Wat is voor jou de gewenste tijd voor een individueel begeleidingsgesprek waarin je POP centraal staat?

☐ 15 minuten

☐ 30 minuten

☐ 45 minuten

☐ anders, namelijk....

37. Mijn voorkeur voor dezelfde slb-er gedurende mijn opleiding is

☐ 1 jaar

☐ 2 jaar

☐ 3 jaar

☐ anders, nl.....

38. Een goed moment in de opleiding om te starten met POP is:

☐ vanaf de start van de opleiding

☐ na 10 weken (na de intro)

☐ na een half jaar

☐ anders, nl.....

39. Mijn voorkeur om het POP te beheren is:

☐ op papier

☐ via het vak SLB op it's learning

☐ via een E-portfolio

☐ via e-mail

☐ anders, namelijk

40. Hoever ben je in de opleiding?

☐ Ik ben 1^e jaars student, klas.....

☐ Ik ben 2^e jaars student, klas.....

☐ Ik ben 3^e jaars student, klas

41. Tot slot kun je hieronder zelf je mening, ideeën of een stelling formuleren over het POP

Ik wil graag een in een gesprek (met een groepje) nog enkele vragen beantwoorden over het POP.

Mijn naam is:

Mijn telefoonnummer is.....

Bijlage 3 Enquête SLB-ers

Beste collega,

Ter afsluiting van mijn opleiding als coach doe ik een praktijkonderzoek naar het POP.

Het doel van het onderzoek is een antwoord te geven op de vraag wat er nodig is om het POP als leerinstrument in te zetten. Dit betekent dat er met het literatuuronderzoek en de gegevens uit de enquêtes onder slb-ers en studenten een advies komt ten aanzien van het invoeren van het POP.

Jouw antwoorden op de vragen van deze enquête zullen bijdragen aan dit onderzoek en het advies.

Ik wil graag weten wat je ervaring is met het werken met leerdoelen. Daarnaast ben ik benieuwd naar je mening en ideeën over het POP.

Bij deze vragenlijst gebruik ik het begrip POP.

Het POP is een document waarin de student zijn leerdoel(en) beschrijft en de wijze waarop hij daar aan werkt. In het POP evalueert en reflecteert de student op zijn leerdoel(en).

Het invullen kost je ongeveer 15 minuten. Aan het einde vraag ik of je bereid bent om in een interview, samen met een aantal andere collega's, nog een aantal vragen te beantwoorden. Dit gesprek duurt ongeveer 30 minuten.

Ten aanzien van de enquête: maak het bolletje zwart bij het antwoord dat het beste jouw opvatting weergeeft. Bij een aantal vragen is ruimte om zelf een antwoord te formuleren of toe te lichten.

Ik zou het fijn vinden als je daar gebruik van maakt. Dat geeft een completer beeld.

Ik dank je alvast voor je moeite!

Met vriendelijke groet,

Emmy

Vragen ten aanzien van leerdoelen

1. Ik laat de studenten leerdoelen formuleren

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms

2. Ik laat de studenten leerdoelen formuleren omdat

- ☐ ik het zelf belangrijk vind
- ☐ het de afspraak is in het team
- ☐ andere reden, namelijk

3. De leerdoelen die de student formuleert zijn gekoppeld aan een of meerdere competenties

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

4. Een duidelijk format voor het maken van leerdoelen ondersteunt mij als slb-er

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

5. Ik gebruik de methode SMART om leerdoelen te laten formuleren

- ☐ ja
- ☐ nee
- ☐ soms

6. De methode om leerdoelen SMART te formuleren bevalt mij

- ☐ ja, omdat
- ☐ nee, omdat
- ☐ soms
- ☐ weet ik niet

7. Ik gebruik een andere manier om leerdoelen te laten maken

- ☐ ja, omdat
- ☐ nee
- ☐ soms

8. De volgende punten acht ik voor een slb-er van belang voor het maken van leerdoelen:

(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ kennis van een methode voor het formuleren van leerdoelen
- ☐ kennis van de methode SMART
- ☐ kennis van de competenties
- ☐ kennis van leer- en studievoordigheden in het algemeen
- ☐ kennis van het beroep en werkveld
- ☐ ervaring en handigheid ten aanzien van het formuleren van leerdoelen
- ☐ anders, namelijk.....

0 anders, namelijk

0 soms

0 soms

0 weet ik niet

0 weet ik niet

Stellingen ten aanzien van het POP (mening, ideeën, opvattingen en geen evaluatie)

15. Het bespreken van het POP met de slb-er ondersteunt de student in zijn leerproces.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

16. Het bespreken van het POP met een vakdocent ondersteunt de student in zijn leerproces.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

17. Het bespreken van het POP met de werkbegeleider ondersteunt de student in zijn leerproces.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

18. Het POP vergroot de verantwoordelijkheid van de student voor zijn opleiding.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

19. Het POP helpt bij het vergroten van de professionaliteit van de student.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

20. Het POP vergroot de zelfsturing van de student in zijn studie.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

21. Het POP stimuleert de student tot het nemen van initiatief.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

22. Het POP helpt de student bij het ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

23. Het POP helpt de student bij het verbeteren van zijn eigen gedrag.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

24. Het POP helpt de student bij het reflecteren.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

25. Werken met een POP ondersteunt de student in zijn leerproces.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

26. Een slb-er stimuleert de student om te werken aan zijn POP.

Niet mee eens **0 1 0 2 0 3 0 4 0 5** *zeer mee eens*

27. Een slb-er neemt tijd, om op verzoek van de student zaken te bespreken.

Niet mee eens 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer mee eens*

Wat voor belang hecht jij aan...

28. Hoe belangrijk is de persoonlijke band tussen slb-er en student?

Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

29. Hoe belangrijk is deskundigheid ten aanzien van begeleiden?

Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

30. Hoe belangrijk is kennis ten aanzien van het werkveld van je student?

Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

31. Hoe belangrijk is het om gedurende de hele opleiding dezelfde student te begeleiden?

Niet belangrijk 0 1 0 2 0 3 0 4 0 5 *zeer belangrijk*

Vragen ten aanzien van jouw voorkeur voor het POP gesprek

32. Mijn voorkeur om het POP te bespreken is

0 individueel met de student

0 met nog een student (groepje van 2)

0 in een groepje van 3 à 4 studenten

0 anders, namelijk

33. Hoe vaak zou jij een begeleidingsgesprek waar het POP centraal staat, willen hebben met je student?

0 niet, nul keer

0 één keer per jaar

0 twee keer per jaar

0 drie keer per jaar

0 vier keer per jaar

0 anders, namelijk

34. Wil jij dat de student voortgangsaafspraken na een gesprek vastlegt?

0 ja, omdat

0 nee,

0 geen mening

0 weet ik niet

35. Wat is de gewenste tijd voor een individueel begeleidingsgesprek waarin het POP centraal staat?

0 15 minuten

0 30 minuten

0 45 minuten

0 anders, namelijk

36. Mijn voorkeur voor koppeling student met een slb-er gedurende de opleiding is:

0 1 jaar

0 2 jaar

☐ 3 jaar
☐ anders, namelijk.....

37. Een goed moment in de opleiding om te starten met POP is:
☐ vanaf de start van de opleiding
☐ na 10 weken (na de intro)
☐ na een half jaar
☐ anders, namelijk

38. Mijn voorkeur om het POP door de student te laten beheren is:
☐ op papier
☐ via het vak SLB op it's learning
☐ via een E-portfolio
☐ via e-mail
☐ anders, namelijk

39. Tot slot kun je hieronder je mening, je ideeën of een stelling formuleren over het POP

Ik wil graag in een gesprek, met collega's nog enkele vragen beantwoorden over het POP.
Mijn naam is: